

Razvoj kompetencija učitelja i nastavnika kroz vidove stručnog usavršavanja

---

Rudan, Sanja

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:418587>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Sanja Rudan

**Razvoj kompetencija učitelja i nastavnika kroz
vidove stručnog usavršavanja**

Diplomski rad

Zadar, 2016.

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

RAZVOJ KOMPETENCIJA UČITELJA I NASTAVNIKA KROZ VIDOVE
STRUČNOG USAVRŠAVANJA

Diplomski rad

Studentica: Sanja Rudan

Mentorica: prof. dr. sc. Dijana Vican

Komentorica: doc. dr. sc. Matilda

Karamatić Brčić

Zadar, rujan 2016.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Sanja Rudan**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom „**Razvoj kompetencija učitelja i nastavnika kroz vidove stručnog usavršavanja**“ rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 22. rujna 2016.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1.
2. Profesionalne kompetencije učitelja i nastavnika.....	2.
3. Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje.....	6.
3.1. Značaj cjeloživotnog učenja.....	6.
3.2. Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje - europski referentni okvir.....	8.
4. Vidovi stručnog usavršavanja učitelja i nastavnika.....	14.
4.1. Inicijalno obrazovanje učitelja i nastavnika.....	14.
4.2. Odgojno - obrazovne institucije u Hrvatskoj i njihova uloga u osiguravanju stručnog usavršavanja.....	16.
4.3. Prikazi istraživanja (ne)kompetentnosti učitelja i nastavnika.....	20.
5. Metodologija istraživanja.....	23.
5.1. Problem istraživanja.....	23.
5.2. Cilj istraživanja.....	23.
5.3. Zadaci istraživanja.....	23.
5.4. Hipoteze istraživanja.....	24.
5.5. Metoda istraživanja i obrada podataka.....	24.
6. Interpretacija rezultata.....	25.
6.1. Sadržajna analiza kataloga stručnih skupova na nacionalnoj razini.....	25.
6.2. Analiza zastupljenosti ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje u programima stručnog usavršavanja.....	38.
7. Zaključak.....	55.
8. Popis tablica i grafikona.....	57.
9. Popis literature.....	58.
10. Prilozi.....	60.
11. Sažetak.....	61.

12. Summary.....62.

1. UVOD

U suvremenom društvu, profesionalna edukacija potrebna je svakom pojedincu, jer omogućava osobni napredak te napredak u profesionalnom životu. Napuštanje tradicionalnog shvaćanja obrazovanja pomiče granice te otvara vrata napretku društva općenito. Kvalitetan odgoj i obrazovanje moguće je postići jedino formiranjem kvalitetnog odgojno-obrazovnog sustava te visokoobrazovanog stručnog kadra. Pod pojmom „visokoobrazovani“ podrazumijeva se postizanje magistarskog stupnja, no to ne predstavlja vrhunac i kraj obrazovanja odgojno-obrazovnih djelatnika. Osim inicijalnog obrazovanja učitelja i nastavnika, veoma je važno kontinuirano stručno usavršavanje, obnavljanje i dopunjavanje znanja i vještina jer na taj način se, osim postizanja vlastitog napretka, osigurava učenicima stjecanje kompetencija. O učitelju/nastavniku danas se promišlja kao o nositelju promjena, koji je spreman na kontinuirano učenje i rad na sebi te samim time on postaje pokretač za učenje i pomaže u razvoju svakog pojedinog učenika.

U prvom dijelu rada bit će prikazane profesionalne kompetencije učitelja i nastavnika, definicija i važnost cjeloživotnog učenja te ključne kompetencije za cjeloživotno učenje koje je odredila Europska Komisija, a koje podrazumijevaju opća znanja i vještine nužne za osobni i profesionalni razvoj svakog pojedinca. Osim programa inicijalnog obrazovanja učitelja i nastavnika, bit će izneseni vidovi stručnih usavršavanja te institucije u Republici Hrvatskoj koje se bave osiguravanjem stručnih usavršavanja i njihova uloga i važnost u permanentnom obrazovanju učitelja i nastavnika. U drugom, empirijskom dijelu rada bit će prikazano istraživanje, odnosno sadržajna analiza stručnih usavršavanja na nacionalnoj razini organiziranih od strane Agencije za odgoj i obrazovanje u periodu 2011., 2012. te prvoj polovici 2013. godine, a koje su se odnosile na sve odgojno-obrazovne djelatnike u Republici Hrvatskoj. Poseban naglasak bit će stavljen upravo na ključne kompetencije za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira i njihovu zastupljenost u programima stručnog usavršavanja.

2. PROFESIONALNE KOMPETENCIJE UČITELJA I NASTAVNIKA

Kompetencija, odnosno kompetentnost nastavnika je sustavna veza znanja, sposobnosti, vrijednosti i motivacije na funkcionalnoj razini. Složenost i značaj nastavničke profesije za razvoj pojedinca i društva ogledaju se u osposobljenosti za mobilizaciju, upotrebu te integraciju postojećih, ali i stjecanju i usavršavanju novih kompetencija (Jurčić, 2014). Riječ *competenza* u talijanskom jeziku označava mjerodavnost, sposobnost za suđenje (Dejenović, Jernej, 2012; prema Račić, 2013). Kao sposobnosti, kompetencije uključuju i stupanj vlastitog rasuđivanja te odgovornog odnosa prema društvenom i radnom okruženju. One se razvijaju i nadograđuju te uključuju teorijsko znanje, razumijevanje i praktičnu primjenu znanja o tome kako djelovati te kako živjeti s drugima u društvenom kontekstu. Kompetencije su, kao i učenje, dinamičan proces (Tuning, 2006; prema Račić, 2013). Prema Mijatoviću (2000), kompetentnost je osobna sposobnost da se čini, upravlja i djeluje na razini određenog znanja, umijeća i sposobnosti, a osoba ju može dokazati na formalan i neformalan način. Pedagošku kompetentnost Mijatović definira kao mjerodavnost visoke stručne razine, u smislu kvalitetne pedagoške izobrazbenosti i osposobljenosti učiteljstva, a ono se stječe pedagoškom izobrazbom i stalnim stručnim usavršavanjem.

Stručne kompetencije nastavnika i učitelja od velikog su značaja, jer se na radu prosvjetnih radnika temelje osnovna znanja, umijeća i navike učenika. Rad na studijima, koji je planiran utvrđenim kurikulumom na fakultetima, rezultira razvojem kompetencijske aktivnosti (Sučević i sur., 2011). Posao učitelja zahtijevan je i odgovoran, stoga je razumljivo da su mu potrebne višebrojne kompetencije, koje se stječu u početnoj izobrazbi te kasnije profesionalnim usavršavanjem koje se temelji na načelima cjeloživotnog obrazovanja, a koje obuhvaća formalno i neformalno učenje (Jurčić, 2012).

Pred nastavnike su stavljeni novi zadaci i oni se pojavljuju u novoj ulozi. Njihova se sloboda djelovanja proširuje, a kompetencije rastu. Nastavnik sve manje slijedi zadane koncepte i iznosi gotova rješenja, a sve više djeluje kao praktičar i istraživač koji se kritički odnosi prema postojećem i koji ima sposobnost kreativno pristupiti rješavanju određenih problema. Od nastavnika se traži otvorenost prema promjenama u paradigmatima obrazovanja te ciljevima, sadržajima, oblicima i metodama nastave i učenja. Pred njih se stavlja nova koncepcija usmjerena prema cjeloživotnom obrazovanju, kako nastavnog kadra, tako i učenika (Sučević i sur., 2011). Odgoj i obrazovanje u institucijama usmjerava se na razvoj

kompetencija kroz ishode učenja, tj. ishod učenja je sve ono što se očekuje da učenici i studenti znaju, razumiju ili mogu demonstrirati. Postizanjem ishoda učenja kroz proces odgajanja i obrazovanja u institucijama stječu se određene kompetencije neophodne za funkcioniranje aktivnoga građanina, djelatnika, roditelja i drugih čovjekovih uloga (Brust Nemet, 2014: 26). Diplomirani student trebao bi imati kompetencije za neposredan rad u školi, koje uključuju transformaciju stečenih akademskih znanja u prikladne sadržaje u školskom poučavanju, prijenos osnovnih društvenih vrijednosti, bavljenje temama poput ljudskih prava, ekologije i promjena u okruženju; uvažavanja različitosti, a posebno spolnih i kulturnih razlika, planiranje i izvođenje izvannastavnih aktivnosti, primjenu istraživačkih metoda u svrhu unaprjeđenja vlastite prakse te primjenu informacijske tehnologije u nastavi (Sučević i sur., 2011).

Pedagošku kompetenciju nastavnika moguće je svrstati u osam dimenzija: osobna, komunikacijska, analitička (refleksivna), socijalna, emotivna, interkulturalna, razvojna te vještine u rješavanju problema. Temeljni činitelji osobne kompetencije nastavnika su empatičnost, uvažavanje učenika, razumijevanje, fleksibilnost, susretljivost, smirenost, strpljenje, pravednost, objektivnost, dosljednost, profesionalni etos (preuzimanje odgovornosti za uspjeh svakog učenika) te sposobnost odabira odgovarajućeg ponašanja ovisno o situaciji (Jurčić, 2014). Komunikacijska kompetencija obuhvaća socijalne vještine započinjanja, uspostavljanja i održavanja dijaloga s učenicima razmjenom verbalnih i neverbalnih simbola (Brooks i Heath, 1993., prema Jurčić, 2014). Na ovaj način se razvijaju kreativno i kritičko mišljenje, ispravno zaključivanje te kultura govora i slušanja. Ishodi analitičke kompetencije očituju se u analizi nastavnog sata (motiviranost učenika, tijek realizacije, analiza različitih aspekata nastavne situacije) (Juul, 2013., prema Jurčić, 2014).

Socijalna kompetencija odnosi se na socijalno odgovorno ponašanje kakvo zahtijeva škola, prihvaćanje pravila i običaja, uspostavu odnosa s učenicima, roditeljima, kolegama i upravom škole. Radi se o cijelom skupu znanja i sposobnosti koje utječu na stjecanje očekivanih učenikovih socijalnih kompetencija, koje uključuju suradnju, kompromis, slušanje i razumijevanje drugih, uvažavanje razlika, poštivanje, kontrolu ljutnje, nenasilno rješavanje sukoba, zajednički rad te poticanje prijateljskih odnosa. Emocionalna kompetencija je sposobnost nastavnika da svoje profesionalne ili životne probleme ostavi iza vrata učionice, a da u učionicu ulazi vedrog i nasmijanog lica (Jurčić, 2014). Uključuje sposobnost pojedinca

da se nosi sa vlastitim teškoćama, kao i sposobnost ovladavanja odnosima s drugim ljudima (empatija i društvena umijeća) (Goleman, 1996., prema Jurčić, 2014). Interkulturalna kompetencija odnosi se na poznavanje i poštovanje različitosti – drukčijih vjerovanja, tradicija, običaja, stilova života i njihovih vrijednosti. Razvojna kompetencija bazirana je na viziji i misiji razvoja vlastitog zvanja. Kompetentan nastavnik kritički sagledava svoju pedagošku i didaktičku učinkovitost, a osobitu važnost ovdje imaju nositelji zaduženi za stalno stručno usavršavanje nastavnika. Vještine u rješavanju problema odnose se na odgovorno korištenje problemskih rješenja u različitim nastavnim situacijama, odnosno pozitivan stav, realna očekivanja te prepoznavanje i reagiranje na individualne potrebe učenika (Jurčić, 2014).

U dokumentu "*Tuning Educational Structures in Europe: Summary of Outcomes - Education*" koji je izradila radna grupa u kojoj su sudjelovale i hrvatske predstavnice Sveučilišta u Zagrebu, navedene su sljedeće specifične kompetencije za učitelje: posvećenost poticanju postignuća i napretka učenika, kompetencija u razvoju i poticanju strategija učenja, kompetencija u savjetovanju učenika i roditelja, znanje iz predmeta i područja koje poučava, sposobnost efektivne komunikacije s pojedincima i grupama, sposobnost kreiranja klime poticajne za učenje, sposobnost primjene naučenog, sposobnost efektivnog upravljanja vremenom, sposobnost analize i samoevaluacije vlastitog rada, svjesnost o potrebi kontinuiranog profesionalnog razvoja, sposobnost procjene ishoda učenja i učenikovih postignuća, kompetencija suradničkog rješavanja problema, sposobnost reagiranja na različite potrebe učenika, sposobnost poboljšanja okoline za poučavanje i učenje te sposobnost prilagodbe kurikuluma specifičnom kontekstu obrazovanja (Lončarić Pejić, Papak, 2009).

U istom dokumentu su navedene i generičke kompetencije opisane kroz sva tri ciklusa obrazovanja. Poslije završenog 1. ciklusa očekuje se da student ima razvijene ove kompetencije: komunikacijske vještine, vještinu timskog rada, vještinu korištenja informacijsko komunikacijske tehnologije, otkrivanje i rješavanje problema, vještinu refleksivnog promišljanja i samovrednovanja, interpersonalne vještine, planiranje i upravljanje vremenom; odlučivanje, poštivanje različitosti i multikulturalnosti, etičku posvećenost, kritičnost i samokritičnost, samostalno unaprjeđivanje vještine učenja te sposobnost analize i sinteze. Po završetku 2. ciklusa studija očekuje se da student, osim već navedenih kompetencija stečenih tijekom 1. ciklusa, ima razvijene sljedeće kompetencije:

vještine provođenja znanstvenog istraživanja, sposobnost korištenja rezultata istraživanja u stručnom radu, vještinu stručne komunikacije te razvijene kognitivne vještine važne za razvoj i stvaranje novog znanja (Lončarić Pejić, Papak, 2009).

U okviru programa "*Education and Training 2010*" iznesene su osnove kompetencija i kvalifikacija koje moraju imati učitelji, da bi uspješno obavljali svoje stručne zadatke (*Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications*). U dokumentu se navode tri ključne kompetencije učitelja: 1. Rad s informacijama, tehnologijom i znanjem; 2. Rad s ljudima - učenicima, suradnicima i ostalim partnerima u obrazovanju; 3. Rad u društvu i s društvom, na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i široj globalnoj razini (Lončarić Pejić, Papak, 2009).

3. KLJUČNE KOMPETENCIJE ZA CJELOŽIVOTNO UČENJE

Kompetencije, ishodi učenja i kurikulumski pristup su ključne teme i pitanja na području nacionalnog obrazovanja koji dominiraju pedagoškom teorijom već nekoliko godina. Društvenim procesom europizacije, obrazovne politike djeluju i mijenjaju okvire nacionalnog obrazovnog sustava. Iz tog razloga razvila se i potreba utvrđivanja osnovnih kompetencija potrebnih društvu i pojedincu, a kao odgovor na potrebe suvremenih globalizacijskih promjena. Europska Komisija odredila je osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, a one predstavljaju opća znanja i vještine koje su nužne za osobni i profesionalni razvoj svakog pojedinca (Račić, 2013).

3.1. Značaj cjeloživotnog učenja

Cjeloživotno učenje je pedagoška koncepcija koja polazi od spoznaje da čovjek formalno i/ili neformalno uči tijekom cijeloga života te da je učenje dio imanentne sposobnosti ljudi i sastavni dio životne prakse te bitna sastavnica njegova počovječivanja (Mijatović, 2000). Zajedno s terminom cjeloživotno učenje istodobno se koriste neki drugi koncepti sličnog, ali ne i posve jednakog značenja, na primjer kontinuirano obrazovanje (*continuing education*), permanentno obrazovanje (*permanent education*) i povratno obrazovanje (*recurrent education*) (Pastuović, 2012). Svaki odgoj i obrazovanje u svojoj su osnovi intencionalni i usmjereni na osposobljavanje pojedinca na određenu ulogu u životu ili zanimanje. Kada se prihvati činjenica da se uvijek može dati i učiniti više, dolaze odluke na dodatno usavršavanje stečenih znanja i vještina. Osposobljavanje čovjeka za kvalitetan život u suvremenom svjetskom poretku i društvu označava to da pojedinac treba naučiti misliti samostalno, slobodno i kritički, djelovati stvaralački i da cijelog života može stvarati nove i kvalitetne spoznaje (Vodopija, 2009).

Cjeloživotno učenje pokriva formalni, neformalni i informalni oblik obrazovanja te pokušava integrirati sve faze obrazovanja duž vertikalne i horizontalne dimenzije. Takvo obrazovanje karakterizirano je po svojoj fleksibilnosti što se tiče prostora, sadržaja, vremena i načina učenja te zahtijeva samoupravljivo učenje te prihvaćanje različitih stilova i strategija učenja (Dave, 1976; prema Pastuović, 2008). Ključne implikacije cjeloživotnog učenja su promjena razumijevanja obrazovanja kao školovanja te napuštanje tradicionalnog vjerovanja da je

obrazovanje namijenjeno isključivo djeci i mladima. Naime, prema tradicionalnom vjerovanju, život je podijeljen u dva razdoblja, a to su razdoblje djetinjstva i mladenaštva u kojem se uči te odrasla dob u kojoj se radi. Cjeloživotno obrazovanje, uključujući iskustveno učenje mladih i odraslih, proširuje koncept obrazovanja na neformalno i informalno obrazovanje odraslih (Pastuović, 2008).

Suvremene obrazovne tendencije u svijetu usmjerene su ka cjeloživotnom učenju. Osnovna namjera obrazovanja u 21. stoljeću je stvaranje društva znanja, a obrazovanje predstavlja temelj napretka (Sučević i sur., 2011). Trajno profesionalno usavršavanje učitelja proizlazi iz društvene potrebe za kompetentnim učiteljem, koji će neprestano prilagođavati svoje odgojno-obrazovno djelovanje promjenama i zahtjevima suvremenog života, te samim time održavati kvalitetu odgojno obrazovne djelatnosti. Osim toga, ono je istodobno i odraz osobne potrebe učitelja da se samoodređuje, razvija i usavršava (Tischler, 2007). Učitelji bi, kao cjeloživotni učenici, trebali kontinuirano istraživati i proučavati svoje polje te druga područja svog interesa. Uz to, potrebna je želja za učenjem, preuzimanje odgovornosti nad svojim učenjem, znatiželja i zainteresiranost, posjedovanje organizacijskih sposobnosti, istraživački duh, posjedovanje komunikacijskih vještina, učinkovito služenje tehnologijom, kreativnost i sklonost timskom radu (Huseyin, Cigdem, 2013).

Primjena koncepta cjeloživotnog obrazovanja odnosi se na sve članove društva, no pritom učitelji i nastavnici imaju dvojaku ulogu. Oni su konceptom cjeloživotnog obrazovanja usmjereni na vlastiti profesionalni razvoj, ali i na poučavanje, to jest odgajanje učenika za cjeloživotno učenje, a to uvelike određuje načine provođenja njihova profesionalnog razvoja. Stoga učitelji, uz usmjeravanje na vlastiti profesionalni razvoj cjeloživotnim učenjem, istodobno uče kako svoje učenike poučavati i odgajati ih za život u kojem je nužno cjeloživotno učenje. Upravo taj zadatak, odgoj za cjeloživotno učenje, traži od odgojno-obrazovnih djelatnika kontinuitet održavanja visoke razine vlastitih kompetencija (Tischler, 2007).

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (NOK) iz 2010., koji se oslanja na Europski referentni okvir ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, napravio je značajan pomak u planiranju s prijenosa znanja na razvoj kompetencija, a to je veoma doprinijelo promjenama u pristupu i

načinu programiranja odgoja i obrazovanja. Nacionalnim okvirnim kurikulumom uvedeno je načelo integriranog, interdisciplinarnog i proceduralnog planiranja sadržaja učenja. Ono je orijentirano na ishod, a ima za cilj osposobljavanje učenika za kompetentno djelovanje u različitim područjima života. To podrazumijeva prilagođavanje odgojno-obrazovnih i nastavnih oblika, metoda i sredstava rada individualnim potrebama učenika s ciljem omogućavanja odgojno-obrazovnog uspjeha svakog pojedinca. Stoga se na učenje više ne gleda kao na pasivno apsorpiranje i memoriranje činjenica te podataka koje treba reproducirati. Znanje se ne „prenosi“ sa učitelja na nastavnika, već se „konstruira“ u umu učenika uz pomoć oslanjanja na prethodno iskustvo i korištenja aktivnih metoda učenja. Radi se o pristupu pod nazivom „odgoj i obrazovanje usmjereno na učenika“ kojem je cilj upravo razvoj kompetencija (Purgar, Bek, 2014).

3.2. Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje – europski referentni okvir

Kao što je prethodno navedeno, Europsko vijeće je zaključilo da prihvaćanjem Europskog okvira treba definirati temeljne vještine koje je potrebno steći cjeloživotnim učenjem. Stoga je donesen dokument pod nazivom *Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje – europski referentni okvir*, koji sadrži osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, a koje su potrebne svakom pojedincu za osobno potvrđivanje i razvoj, aktivan građanski život, društvenu integraciju i zapošljavanje. Referentni okvir navodi sljedećih osam ključnih kompetencija (Preporuka europskog parlamenta i savjeta, 2010):

1. Komunikacija na materinskom jeziku

Ova kompetencija odnosi se na sposobnost izražavanja pojmova, misli, osjećaja, činjenica i mišljenja u govorenom i u pisanom obliku (slušanje, govor, čitanje i pisanje) te odgovarajuće i kreativne jezične interakcije u društvenom i kulturnom okruženju, u odgoju i obrazovanju, pri radu, u domu i u slobodnom vremenu. Komunikacija na materinskom jeziku zahtijeva od svakoga da poznaje vokabular, funkcionalnu gramatiku i jezične funkcije. To podrazumijeva svijest o varijabilnosti jezika u različitom kontekstu, različitim vrstama književnih i neknjiževnih tekstova te tipovima verbalne interakcije. Svaki bi pojedinac trebao

steći vještinu komuniciranja u govornom i pismenom obliku te moći kontrolirati i prilagođavati vlastitu komunikaciju potrebama situacije. Navedena kompetencija odnosi se i na prikupljanje i obradu informacija, izražavanje vlastitih argumenata na uvjerljiv način, u skladu s kontekstom (u govornom i pisanom obliku). Nadalje, važna je i svijest o djelovanju jezika na druge i potrebu razumijevanja i korištenja jezika na pozitivan i socijalno odgovoran način, a vezano je uz pozitivan stav prema komunikaciji na materinskom jeziku te obuhvaća raspoloženost za kritički i konstruktivan dijalog, volju da se postignu estetske kvalitete i zainteresiranost za interakciju s drugima.

2. Komunikacija na stranom jeziku

Komunikacija na stranom jeziku zasniva se na sposobnosti razumijevanja, izražavanja i tumačenja pojmova, misli, osjećaja, činjenica i mišljenja u govorenom i u pisanom obliku (slušanje, govor, čitanje i pisanje) u odgovarajućem nizu društvenih i kulturnih okruženja (u odgoju i obrazovanju, pri radu, u domu i u slobodnom vremenu) prema vlastitim željama ili potrebama.

Četiri su dimenzije u kojima varira razina uspješnosti svladavanja stranog jezika, a to su slušanje, govor, čitanje i pisanje. Ono također ovisi o kulturnom i socijalnom porijeklu pojedinca, kao i o njegovim potrebama, interesima te okolini. Za komunikaciju na stranom jeziku potrebno je dobro poznavanje vokabulara te funkcionalne gramatike i glavnih vrsta verbalne komunikacije i jezičnih registara. Također je važno poznavanje kulturnih aspekata, društvenih konvencija te varijabilnosti jezika. Važne vještine u komunikaciji na stranom jeziku su sposobnost razumijevanja govorene poruke te čitanje i razumijevanje tekstova, kao i sposobnost započinjanja, održavanja i okončanja razgovora. Važan je i interes za jezik, interkulturalnu komunikaciju te uvažavanje kulturne raznolikosti.

3. Matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji

Matematička kompetencija definirana je kao sposobnost razvijanja i primjene matematičkog mišljenja u cilju rješavanja niza problema u svakodnevnim situacijama. Osim na dobro savladano računanje, naglasak se stavlja na rasuđivanje i aktivnosti. Ova kompetencija uključuje sposobnost i volju korištenja matematičkog načina mišljenja i

izražavanja. Matematička znanja uključuju dobro poznavanje brojeva, mjera, struktura, osnovnih operacija i osnova matematičkog prikazivanja, razumijevanja matematičkih pojmova i izraza. Pojedinaac treba posjedovati vještine primjene matematičkih načela u svakodnevnom životu, kod kuće i na poslu. Nadalje, treba znati matematički rasuđivati, komunicirati matematičkim jezikom i znati koristiti određena pomagala.

Kompetencije u prirodnim znanostima se odnose na sposobnost i volju korištenja znanja i metodologija koje se koriste za objašnjavanje svijeta prirode, da bi se postavila pitanja i da bi se došlo do zaključaka zasnovanih na dokazima. Na njih se gleda kao na primjenu znanja i metodologije u odgovaranju na želje i potrebe ljudi. Podrazumijevaju razumijevanje promjena koje su izazvane ljudskom djelatnošću i odgovornost svake osobe kao građanina. Ove kompetencije trebale bi omogućiti čovjeku da bolje shvate napredak i opasnosti od znanstvenih teorija i primjene istih u društvu. Vještine koje se podrazumijevaju su rukovanje tehnološkim alatima i strojevima te znanstvenim podacima u svrhu postizanja određenog cilja ili donošenja odluke. Nadalje, svaki pojedinac treba biti u stanju prepoznati osnovne značajke znanstvenih ispitivanja te biti sposoban priopćavati zaključke i argumentaciju koja je dovela do zaključaka. Ova kompetencija podrazumijeva kritičko procjenjivanje i interes za etička pitanja te poštivanje održivosti i sigurnosti.

4. Digitalna kompetencija

Digitalna kompetencija označava sigurno i kritičko korištenje tehnologija informacijskog društva (TID9) za rad, slobodno vrijeme i komunikaciju. Nju podupiru osnovne vještine IKT10: korištenje računala za traženje, procjenjivanje, pohranjivanje, proizvodnju, prezentiranje i razmjenu informacija, kao i za sudjelovanje i komuniciranje u kolaborativnim mrežama preko interneta. Ova kompetencija zahtijeva dobro poznavanje i razumijevanje prirode te uloge i mogućnosti koje tehnologija informacijskog društva pruža u svakodnevnom – osobnom, društvenom i poslovnom životu.

Ovo se odnosi na glavne računalne radnje, kao na primjer baze podataka, pohranjivanje, razumijevanje mogućnosti i potencijalnih opasnosti interneta te rukovanje informacijama. Potrebno je imati sposobnost traženja, prikupljanja i obrade informacija te ih koristiti na kritički i sustavan način, znati procjenjivati relevantnost i razlikovati stvarno od virtualnog

prepoznavanja veza. Pojedinci se trebaju koristiti TID-om kao podrškom kritičkom mišljenju, inovaciji i kreativnosti.

5. Kompetencija učenja

Kompetencija učenja definirana je kao sposobnost započinjanja i nastavljanja učenja, uključujući organizaciju vlastitog učenja te učinkovito upravljanje vremenom i informacijama. Ona uključuje spoznavanje vlastitih metoda učenja te vlastitih potreba, prepoznavanje mogućnosti i sposobnost savladavanja prepreka s ciljem uspješnog učenja. Ona znači stjecanje i usvajanje novih vještina, uključujući traženje i korištenje savjeta. Usmjerava one koji uče da nadograđuju prijašnja iskustva, kako bi mogli koristiti znanja i vještine u novim situacijama. Veliku ulogu ovdje imaju motivacija i povjerenje u vlastite sposobnosti.

Što se tiče znanja, vještina i stavova koji su potrebni za ovu kompetenciju, to su poznavanje vlastitih strategija učenja, prednosti i nedostataka svojih vještina i kvalifikacija te sposobnost traženja mogućnosti obrazovanja i usavršavanja ili pomoći. Podrazumijeva se da ova kompetencija u prvom redu zahtijeva osnovne vještine poput čitanja i pisanja, ali i računanje i IKT vještine. Na temelju navedenih vještina, pojedinac može koristiti nova znanja i vještine. Ovdje je važna ustrajnost u učenju, koncentriranje u duljim vremenskim razdobljima te kritičko razmišljanje o svrsi i ciljevima učenja. Pojedinac treba biti u stanju organizirati vlastito učenje, tražiti savjete i procjenjivati svoj vlastiti rad. Podrazumijeva se da treba imati pozitivan stav koji je temeljen na motivaciji i povjerenju u nastavljanje učenja. Nužni elementi pozitivnog stava su radoznalost u traženju mogućnosti učenja i primjene naučenog u raznim životnim situacijama te želja za primjenom ranije naučenog.

6. Društvene i građanske kompetencije

Društvene kompetencije uključuju osobne, međuljudske i interkulturalne kompetencije te sve oblike ponašanja koje pojedinac treba savladati da bi na učinkovit način sudjelovao u društvenom i profesionalnom životu te rješavanju eventualnih sukoba, osobito u heterogenom društvu. Društvene kompetencije su povezane sa osobnom i društvenom dobrobiti, a to uključuje razumijevanje pojedinca kako osigurati fizičko i mentalno zdravlje za svoju obitelj, sebe te društveno okruženje. Za učinkovito društveno sudjelovanje potrebno je razumjeti

pravila i kodekse ponašanja te poznavati osnovne pojmove koji se odnose na društvo, kulturu, pojedince, grupe, jednakost i nediskriminaciju. Bitno je razumijevanje multikulturalnih i društveno-ekonomskih dimenzija europskih društava i poznavanje načina na koji se nacionalni kulturni identitet povezuje sa europskim identitetom.

Ova kompetencija podrazumijeva sposobnost konstruktivnog komuniciranja u raznim okruženjima, toleranciju, razumijevanje različitih gledišta te pregovaranje s mogućnošću stvaranja povjerenja te empatije. Također je važno biti sposoban za nositi se sa stresom i frustracijama te odvajati profesionalni od osobnog života. Izuzetno je važna spremnost na suradnju, povjerenje u sebe, interes za društveno-ekonomski razvoj te razvijena interkulturalna komunikacija koja podrazumijeva poštivanje raznolikosti i prevladavanje predrasuda.

Građanska kompetencija omogućuje pojedincu cjelovito sudjelovanje u građanskom životu, zahvaljujući poznavanju društvenih i političkih pojmova i struktura i opredjeljenju za aktivno i demokratsko sudjelovanje u društvu. Ona se zasniva na poznavanju pojmova demokracije, jednakosti, pravde i građanskih prava, a podrazumijeva saznanja o suvremenim događanjima i kretanjima u nacionalnoj, europskoj i svjetskoj povijesti. Važno je i poznavanje europskih integracija te svijest o različitosti i kulturalnim identitetima u Europi. Vještine obuhvaćaju sposobnost sudjelovanja u javnom životu, zainteresiranost za rješavanje problema vezanih uz lokalne i šire zajednice, kritičko promišljanje i sudjelovanje u aktivnostima u zajednici te donošenje odluka na svim razinama, a posebno sudjelovanje na izborima. Uključuje jednakost kao temelj demokracije, uvažavanje razlika i pokazivanje osjećaja odgovornosti, poštivanja zajedničkih vrijednosti i privatnog života drugih.

7. Smisao za inicijativu i poduzetništvo

Ova kompetencija obuhvaća sposobnost pojedinca da pretvori ideje u djela, a obuhvaća kreativnost, inovaciju, preuzimanje rizika te sposobnost planiranja i vođenja projekata zbog ostvarenja ciljeva. Osim u svakodnevnom životu, ova kompetencija pomaže pojedincima i na radnom mjestu, jer postajući svjestan radnog okruženja i sposobniji za korištenje pruženih

prilika, pojedinac gradi temelje za stjecanje specifičnijih vještina koje su mu potrebne u poslovnoj aktivnosti.

Za ovu kompetenciju potrebno je znati prepoznavati dostupne mogućnosti za osobne, profesionalne ili poslovne aktivnosti. Pojedinac treba biti svjestan etičkog položaja poduzeća. Vještine obuhvaćaju proaktivno vođenje projekata, uključujući sposobnosti poput planiranja, organiziranja, vođenja, upravljanja, komuniciranja, procjene i slično. Nadalje, potrebna je sposobnost samostalnog rada, učinkovitog predstavljanja te suradničkog rada. Jednako je važna i sposobnost samoprocjene i preuzimanja korisnih rizika, preuzimanje inicijative, nezavisnost te motivacija i odlučnost u ostvarivanju ciljeva.

8. Kulturna senzibilizacija i izražavanje

Ova kompetencija odnosi se na uvažavanje važnosti kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja u različitim oblicima, poput umjetnosti, književnosti, glazbe i slično. Podrazumijeva se elementarno poznavanje osnovnih kulturnih dobara, suvremene popularne kulture te spoznaje o lokalnom, nacionalnom i europskom kulturnom naslijeđu te njihovom mjestu u svijetu. Važno je razumijevanje kulturalne i jezične raznolikosti u Europi i ostatku svijeta te potreba njenog očuvanja i važnosti u svakodnevnom životu.

Vještine podrazumijevaju uvažavanje umjetničkih djela i izvedbi te samoizražavanje u različitim medijima koristeći urođene sposobnosti. Osim toga, obuhvaćaju i sposobnost usporedbe vlastitih kreativnih mogućnosti i stajališta sa drugima. Kulturno je izražavanje važno za razvijanje kreativnih vještina koje se mogu prenijeti u različite profesionalne kontekste. Prvenstveno je važno razumijevanje vlastite kulture jer ono je osnova za razumijevanje drugih kultura i poštivanja različitosti i međukulturalnih razlika. Kao i kod ostalih navedenih kompetencija, važan je pozitivan stav koji obuhvaća volju za razvijanje estetskih sposobnosti umjetničkim izražavanjem i sudjelovanjem u kulturnom životu.

4. VIDOVI STRUČNOG USAVRŠAVANJA UČITELJA I NASTAVNIKA

4.1. Inicijalno obrazovanje učitelja i nastavnika

Sve do 1992/93. školske godine budući učitelji razredne nastave su upisivali dvogodišnji studij na pedagoškim i filozofskim fakultetima. Završetkom studija stjecali su zvanje učitelja razredne nastave s višom školskom spremom. Nakon 1992/93. školske godine, trajanje studija je produženo na četiri studijske godine. To produljenje bilo je posljedica mnogih istraživanja i analiza, stručnih i znanstvenih skupova, pozitivnih iskustava i težnji da se ide ukorak sa svijetom te s ciljem podizanja razine stručne i pedagoško-psihološke kompetentnosti učitelja (Cindrić, 1995). Uvođenjem Bolonjskog procesa ukinuta je dualnost u obrazovanju učitelja razredne i predmetne nastave, te su izjednačeni trajanje i status ustanova za njihovo obrazovanje. Svi studiji koji obrazuju buduće učitelje organizirani su kao sveučilišni znanstveni studiji u sva tri ciklusa visokog obrazovanja (preddiplomskom, diplomskom i doktorskom). Time se nastoji postići napredak u kvaliteti obrazovanja učitelja, ali i uskladiti sa sustavima obrazovanja učitelja u zemljama Europske unije (Skupnjak, 2011). Obrazovanje budućih učitelja traje pet godina (10 semestara, 300 ECTS bodova) i završetkom ovog studija stječe se naziv magistra primarnog obrazovanja. Ovdje se radi o integriranom modelu u kojem su preddiplomski i diplomski studij povezani u jedinstvenu cjelinu. Buduće učitelje potrebno je osposobiti u poznavanju predmeta koje će poučavati, njihovim metodikama, znanjima i vještinama koje odgovaraju potrebama učenika u dobi od 6 do 10 godina. Primijenjeni simultani model u trajanju od pet godina najbolje odgovara stjecanju potrebnih kompetencija (Domović i sur., 2013).

Osoba koja završi sveučilišni učiteljski studij stječe kompetencije za poučavanje u primarnom obrazovanju, to jest u sustavu razredne nastave, koja prema važećem *Zakonu o osnovnom školstvu u Republici Hrvatskoj* obuhvaća učenike od prvog do četvrtog razreda osnovne škole. Stečena kvalifikacija omogućuje nositelju uspješno djelovanje u svim oblicima odgojno-obrazovnog rada u razrednoj nastavi, osobito u poučavanju, odgoju i obrazovanju učenika, razvijanju sposobnosti i vještina, navika i odgojnih vrijednosti kod učenika; planiranju, programiranju i vrednovanju odgojno-obrazovnog rada, organiziranju, suradnji s roditeljima, suradnicima u školi te ostalim sudionicima u odgoju i obrazovanju učenika. Ovisno o izboru

ponuđenog modula (hrvatski jezik, engleski jezik i slično) osoba stječe i dodatna specifična znanja za rad s djecom rane školske dobi ili za rad u predmetnoj nastavi. Veoma je bitno to što su završeni studenti osposobljeni za cjeloživotno učenje, ali i za nastavak obrazovanja na poslijediplomskim studijima (Europa, 2015).

Nastava u višim razredima osnovne škole organizirana je prema predmetima koje poučavaju predmetni specijalisti (Domović i sur., 2013). Budući nastavnici predmetne nastave su do 2005. godine stjecali diplomu iz jednog ili dvaju predmeta završetkom određenog četverogodišnjeg nastavničkog fakulteta (Cindrić, 1995). Danas je njihovo školovanje organizirano prema konsektivnom modelu, to jest sastoji se od preddiplomskog i diplomskog studija (180+120 ECTS bodova). Kroz preddiplomski studij studenti uglavnom studiraju jednu ili dvije discipline, a na diplomskoj razini se uz kolegije koji se odnose na predmet studiraju i obrazovne znanosti i metodike uz praktičan rad u školama vježbaonicama. Obrazovne znanosti, metodika i praksa se studiraju u obje godine diplomskog studija u ukupnom iznosu od 60 ECTS bodova. Završetkom ovog studija stječe se titula magistra obrazovanja u određenoj disciplini (Domović i sur., 2013).

Budući učitelji razredne i nastavnici predmetne nastave u osnovnim i srednjim školama pohađaju i stručno-pedagošku praksu i metodičke vježbe tijekom studija. Nadalje, nastava iz metodičkih predmeta obuhvaća i vježbe za studente u okviru kojih studenti hospitiraju na nastavnim satovima određenih predmeta. Budući nastavnici predmetne nastave u okviru različitih praktičnih vježbi i metodika različitih predmeta hospitiraju u školama i dužni su održati nekoliko nastavnih sati kako bi uspješno položili određene kolegije, a broj sati ovisi o fakultetu na kojem studiraju (Europa, 2015).

Opći je stav među učiteljima da im nakon završetka inicijalnog obrazovanja i stjecanja diplome nedostaje praktičnih vještina poučavanja te da postoji potreba za boljim povezivanjem teorijskih i praktičnih znanja. Veća se pozornost usmjerava na praktični aspekt inicijalnog obrazovanja, na suradnju između sveučilišta i suradnju sa školama u kojima se održava stručno - pedagoška praksa, odnosno na vezu inicijalnog obrazovanja i uvođenja u profesiju (AZOO, 2014).

Svjesni činjenice da odgojno-obrazovni djelatnici imaju pravo i obvezu te potrebnu volju i želju obnavljati svoja znanja i vještine, učiti, napredovati te razmjenjivati ideje, razne

institucije organiziraju predavanja, stručne skupove, konferencije i seminare, izlete i radionice predstavljajući suvremena načine poučavanja i promičući visoke standarde kvalitete učitelja. Značajni pružatelji usluga obrazovanja i stručnog usavršavanja su sveučilišta, agencije, udruženja, pojedini stručnjaci, pa i sama škola (Purgar, Bek, 2014). U nastavku rada bit će detaljnije prikazane vodeće institucije za permanentno obrazovanje odgojno - obrazovnih djelatnika, kao i njihova uloga u osiguravanju stručnog usavršavanja.

4.2. Odgojno – obrazovne institucije u Hrvatskoj i njihova uloga u osiguravanju stručnog usavršavanja

U Republici Hrvatskoj je zakonima propisano da odgojno-obrazovni djelatnici imaju pravo i obvezu stručno se osposobljavati i usavršavati putem programa koje je odobrilo nadležno Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Pod pojmom stručno usavršavanje podrazumijeva se organizirano i pojedinačno usavršavanje u matičnoj znanosti u području pedagogije, metodike, informacijsko-komunikacijske tehnologije, obrazovne psihologije, savjetodavnog rada, upravljanja, obrazovnih politika i drugih područja važnih za visokokvalitetno obavljanje odgojno-obrazovne djelatnosti (Purgar, Bek, 2014).

Programe profesionalnog usavršavanja na državnoj i županijskoj razini za sljedeću školsku godinu objavljuje ministarstvo nadležno za obrazovanje, i to najkasnije do kraja tekuće nastavne godine. Program stručnog osposobljavanja i usavršavanja treba sadržavati temu, ciljeve programa iskazane kompetencijama, metode poučavanja, organizaciju, način vrednovanja i oblik certificiranja, broj polaznika, vrijeme trajanja programa i troškovnik. Učiteljsko vijeće godišnje usvaja plan trajnoga profesionalnog usavršavanja i time on postaje obveza za odgojno-obrazovne radnike. Godišnji plan i program stručnog usavršavanja učitelja i stručnih suradnika sastavni je dio godišnjega plana i programa rada škole. U godišnjemu planu i programu stručnog usavršavanja navedeni su oblici stručnog usavršavanja i predviđeni broj sati po pojedinom obliku za svakog učitelja i stručnog suradnika. Svaki učitelj i stručni suradnik dužan je barem jednom godišnje podnijeti izvješće o vlastitom profesionalnom usavršavanju. Učitelji imaju pravo na plaćeni dopust i pokriće putnih troškova vezanih za trajno stručno usavršavanje. Sudionicima trajnoga profesionalnog usavršavanja na državnoj i županijskoj razini izdaje se potvrda o stručnome usavršavanju (Europa, 2015).

Promjena koncepta obrazovanja učitelja je u skladu sa zahtjevom za cjeloživotnim obrazovanjem. Inoviranjem školovanja učitelja i nastavnika nastoje se izvući na površinu njihove ljudske i intelektualne kvalitete. Iako će im to olakšati novi pristup poučavanju i učenju, to nije dovoljno, jer se naglasak treba staviti na stalno stručno usavršavanje. Svako znanje je privremeno, stoga stalnim obogaćivanjem znanja i umijeća učitelj povećava svoju stručnost i opću kulturu. Nadalje, stalnim stručnim usavršavanjem on razvija prepoznatljiv stil pedagoškog djelovanja te o njegovoj provedbi ovisi odgojna i obrazovna učinkovitost škole (Cindrić 1995, prema Redžić, 2002). Glavni razlozi potrebe za trajnim usavršavanjem su nemogućnost svladavanja svih znanja potrebnih za buduće radno mjesto tijekom početnog školovanja te neprekidno povećavanje količine profesionalnog znanja i umijeća (Redžić, 2002). Stoga je prijeko potrebno osigurati da osnovni tečajevi za osposobljavanje nastavnika obiluju sadržajnošću i fleksibilnošću, kako bi odgojno-obrazovni djelatnici mogli učinkovito reagirati na promjene u školama. Osim toga, potrebno je i osiguravanje bolje mogućnosti profesionalnog razvoja putem raznih tečajeva stručnog usavršavanja, to jest omogućavanje lakše prilagodbe novim zahtjevima koji se pred njih postavljaju. Budući učitelji i nastavnici trebaju se usmjeriti istraživačkim kompetencijama, kao važnom dijelu svog budućeg nastavnog rada, kako bi se evaluirali i validirali njihovi profesionalni rezultati (Sučević i sur., 2011).

Organiziranje usavršavanja može se odrediti kao povezivanje i uređivanje optimalnih odnosa između sustava usavršavanja i njegova okružja, uravnoteženja odnosa između pojedinih dijelova i sastavnica unutar cijelog kurikulumusa usavršavanja te njihovo usmjeravanje prema ostvarenju ciljeva i zadataka usavršavanja. Ustrojstvo mora biti takvo da osigura i uredi odnose i uvjete usavršavanja, da učitelj uz pomoć nositelja može ostvariti potpuni profesionalni razvoj (Redžić, 2002: 364). Ovdje se radi o dinamičnoj i fleksibilnoj strukturi, koja je u procesu izvođenja podložna promjenama i inovacijama pojedinih segmenata. Najvažnije je ustrojstvo prilagoditi i usmjeriti ubrzanijem učiteljevom profesionalnom rastu. Stoga je veoma bitna prilagodba sustava i organizacije pojedinačnim psihofizičkim i voljnim osobitostima učitelja i nastavnika. Uvođenje određenih metodičkih i organizacijskih poboljšanja podrazumijeva i njihovo praćenje, evaluaciju i analiziranje učinaka. U skladu s tim mijenja se i dopunjuje proces ili pojedine sastavnice tih promjena, a to i jest cilj praćenja i evaluacije. Nadalje, planiranje adekvatnih metoda i sredstava mora korespondirati sa

ciljevima, zadacima, oblicima i sadržajima usavršavanja te treba voditi brigu o prilagođenosti, predznanju, interesima i potrebama učitelja, kao i o iskustvu. Program treba biti individualiziran, kako bi poslužio svojoj svrsi. Potrebno je snimiti početno stanje, napraviti situacijsku analizu koja obuhvaća sve elemente koji nisu eksplicirani u okvirnom programu, a važni su za djelotvorno usavršavanje (Redžić, 2002).

Agencija za odgoj i obrazovanje, javna ustanova koja je odgovorna za organizaciju i pružanje stručnog usavršavanja na svim razinama općeg obrazovanja je, na temelju zakonskih propisa i strateških dokumenata usvojenih od Vlade Republike Hrvatske te u skladu s analizom relevantnih europskih dokumenata, potaknula izradu *Strategije stručnog usavršavanja za profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih radnika 2014.-2020.* Izradu Strategije je potakla potreba za stvaranjem konkurentnog europskog gospodarskog područja, koje traži modernizaciju sustava odgoja i obrazovanja te osposobljavanja s ciljem rasta zapošljivosti te povećanja i mobilnosti radne snage. Osim toga, globalna ekonomska kriza i negativni demografski trendovi zahtijevaju poboljšanje sustava stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih radnika. Ovom strategijom određene su smjernice razvoja te je utvrđen okvir aktivnosti usmjerenih na unaprjeđenje kvalitete sustava stručnog usavršavanja, u svrhu razvoja kompetencija odgojno-obrazovnih djelatnika, a s time i poboljšanja ishoda učenja. Neki od pravaca razvoja koji su navedeni u strategiji su unaprjeđenje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa, razvoj kompetencija odgojno-obrazovnih radnika, povećanje učinkovitosti stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika, razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija i e-učenja za potrebe stručnog usavršavanja te poticanje na kreativnost, suradnju, inovativnost i kritičko promišljanje. Osim Agencije za odgoj i obrazovanje, postoje i drugi pružatelji stručnog usavršavanja (Purgar, Bek, 2014).

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO) osnovana je *Zakonom o Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih*. Osnivač je Republika Hrvatska, a prava i dužnosti obavlja Ministarstvo mjerodavno za poslove obrazovanja. Agencija se bavi poslovima planiranja, organiziranja, provedbe praćenja i unaprjeđivanja sustava strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih. Vizija agencije je dostupan i fleksibilan sustav strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih, temeljen na kompetencijama i namijenjen svakom pojedincu, kao nositelj hrvatskog gospodarstva i veće zapošljivosti. Misija agencije je

učiniti obrazovanje naj snažnijim korijenom osobnog rasta i uspjeha. Ciljevi Agencije su: razviti kvalifikacije temeljene na kompetencijama i rezultatima učenja, usklađivati obrazovanje s potrebama tržišta rada, izgraditi sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, omogućiti cjeloživotno učenje i mobilnost te definirati uloge nastavnika u sustavu orijentiranom na rezultate učenja (ASOO, 2015).

Nadalje, Agencija za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU) javna je ustanova koja provodi i promovira programe Europske unije i druge međunarodne programe u području znanosti, obrazovanja, osposobljavanja i mladih. Usmjeren je podizanju kvalitete sustava, prvenstveno njegovom internacionalizacijom, odnosno jačanjem instrumenata mobilnosti u svrhu učenja i usavršavanja (Mobilnost, 2015).

Jedan od programa koji nudi AMPEU je program Erasmus+ za razdoblje od 2014-2020. U sklopu programa postoji stručno usavršavanje koje se provodi u odgojno-obrazovnim ustanovama diljem Europe u trajanju od 1 dana do 6 tjedana. Uglavnom se radi o stručnim seminarima, praksama ili usavršavanjima, sudjelovanjima na europskim konferencijama, seminarima ili tečajevima stranih jezika. Ovaj tip usavršavanja namijenjen je nastavnom i nenastavnom osoblju u predškolskom odgoju, osnovnom i srednjem općem školskom obrazovanju, nezaposlenim nastavnicima, ali i onima koji se namjeravaju vratiti radu u nastavi, a žele usavršiti praktične i profesionalne vještine i proširiti znanja o odgojno-obrazovnim sustavima u Europi. Stručno usavršavanje treba pokrivati područja metodike i didaktike, nastavni plan i program, sadržaj predmeta, sustav školskog obrazovanja i obrazovnih politika. Cilj stručnog usavršavanja u inozemstvu je jačanje znanja i vještina u području obrazovanja, povećanje mobilnosti i uvođenje europske dimenzije u usavršavanje učitelja (Purgar, Bek, 2014).

Stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika, osim jačanja znanja i vještina, javlja se i kao jedan od uvjeta napredovanja nastavnika i učitelja u viša zvanja. Prema *Pravilniku o napredovanju učitelja u osnovnom i srednjem školstvu*, učitelji i nastavnici mogu napredovati u zvanja učitelja mentora i učitelja savjetnika, profesora mentora i profesora savjetnika, odgojitelja mentora i odgojitelja savjetnika, stručnog suradnika mentora i stručnog suradnika savjetnika, stručnog učitelja mentora i stručnog učitelja savjetnika. Elementi za vrednovanje stručnosti i kvalitete rada učitelja/nastavnika su uspješnost u radu s učenicima, izvannastavni

stručni rad te stručno usavršavanje. Elementi vrednovanja stručnog usavršavanja su: sudjelovanje u stručnom usavršavanju koje ustrojava Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, sudjelovanje u stručnom usavršavanju koje provode stručne ustanove i udruge te stručno usavršavanje praćenjem suvremene literature i časopisa koje se utvrđuje iskazom učitelja/nastavnika i popisom bibliografskih jedinica (Narodne novine, 2015).

4.3. Prikazi istraživanja (ne)kompetentnosti učitelja i nastavnika

U Splitsko - dalmatinskoj županiji tijekom siječnja 2007. godine provedeno je istraživanje o (ne)kompetentnosti učitelja. Istraživanje je provedeno na uzorku od 260 učitelja. Temeljna zadaća istraživanja bila je utvrditi postoje li učitelji (iz uzorka) koji povremeno ili trajno imaju doživljaj pedagoške nekompetentnosti i u kojim područjima pedagoškog djelovanja. Rezultati provedenog istraživanja pokazali su kako velika većina anketiranih učitelja ima doživljaj pedagoške kompetencije, ali postoje i oni koji se ne smatraju kompetentnima. Uglavnom je to skupina učitelja koja osjeća nesigurnost u nastupu, nesigurna je u svoj vlastiti utjecaj na učenike, svjesna je pogrešaka u postupanju prema učenicima, ima nedovoljne kompetencije za rad s roditeljima i slično. Sve to za posljedicu ima nezadovoljstvo svojim radom općenito te ukupnim učiteljskim pozivom. Dio anketiranih učitelja procjenjuje da su tijekom studija dobili nedostatan informacija o odgoju te da im je potrebno više znanja za ispravan odnos s učenicima. Autori smatraju da je potrebno pozornost znanstvene i stručne javnosti usmjeriti na „ciljane“ programe trajnoga stručnog usavršavanja učitelja kako bi se što primjerenije odgovorilo na potrebe onih učitelja koji se osjećaju nedostatan pedagoški kompetentni u svojoj odgojno-obrazovnoj praksi (Ljubetić, Kostović Vranješ, 2008).

Među učiteljima razredne nastave osnovnih škola Istarske županije koji ostvaruju odgoj i obrazovanje za građanstvo (Divković, 2012) provedeno je istraživanje o njihovim stavovima o ključnim kompetencijama za poučavanje odgoja i obrazovanja za građanstvo. Istraživanje je provedeno uz pomoć upitnika na uzorku od 255 učitelja razredne nastave. Rezultati istraživanja pokazali su da se učitelji ne smatraju dovoljno kompetentnima za provođenje odgoja i obrazovanja za građanstvo. Učitelji koji se stručno usavršavaju na više načina, smatraju da su im navedene kompetencije potrebne za rad, u odnosu na učitelje koji se stručno

usavršavaju samo na jedan način. Oni učitelji koji se stručno usavršavaju na više načina smatraju da ih je stručno usavršavanje više osposobilo za rad u ovome području od onih učitelja koji se usavršavaju na jedan način. Dobiveni rezultati također ukazuju na to da stručno usavršavanje učitelja u području odgoja i obrazovanja za građanstvo ima veliku ulogu u njihovom stavu prema važnim kompetencijama za rad. Dobiveni podaci pokazuju da im je bavljenje odgojem i obrazovanjem za građanstvo pomoglo u razvoju gotovo svih kompetencija, a najviše u jednakom ponašanju prema svim učenicima, u priznavanju vlastitih pogrešaka pred učenicima i spremnosti na učenje na tim pogreškama. Utvrđeno je da sudionici hrvatskog obrazovnog sustava ne pridaju značajno mjesto inicijalnom obrazovanju učitelja u području odgoja i obrazovanja za građanstvo, kao ni njihovu stručnom usavršavanju. Divković smatra da bi se na stručnim usavršavanjima trebala pružiti velika pozornost temama i sadržajima iz odgoja i obrazovanja za građanstvo, da bi učitelji, ukoliko im to inicijalno obrazovanje nije omogućilo, mogli stjecati važne kompetencije koje će koristiti u prenošenju znanja, vještina, stavova i vrijednosti.

Motivacija za učenje i stjecanje znanja jedna je od temeljnih pitanja odgojno-obrazovnog procesa. Svaki pojedinac do postavljenog cilja dolazi izborom između mnogobrojnih i raznolikih postupaka, utroška vremena, energije te drugih svjesno uloženi resursa (Mijatović, 2000). Stoga autori naglašavaju i važnost autonomije učitelja/nastavnika te njegove unutarnje motivacije i želje za učenjem. Tischler (2007) smatra da autonomija učitelja koji kritički misli i promišlja te ne prihvaća gotova rješenja u obliku naloga koje treba izvršiti, potiče učitelja na sve aktivniji angažman radi potvrđivanja vlastitih profesionalnih kompetencija. Tako učitelj/nastavnik na predavanjima i seminarima od pasivnog slušača postaje aktivan sudionik. Takva autonomija učitelja koji je potican samoregeneriranim napredovanjem postaje pravo polazište za stjecanje učiteljskih profesionalnih kompetencija. Ističe važnost dobrovoljnog sudjelovanja učitelja i nastavnika koji trebaju biti potaknuti unutarnjom motivacijom. Navodi da sa stajališta cjeloživotnog učenja, kojim se kroz kontinuitet profesionalnog razvoja želi potaknuti samorazvoj pojedinca, različiti oblici stručnog usavršavanja učitelja mogu biti važni i ostvarivati svoj cilj jedino ako učitelji na njima sudjeluju dobrovoljno i potaknuti unutarnjom motivacijom. Horvat i Lapat (2012) navode da društveni status i plaća nisu proporcionalni zahtjevima i očekivanjima spram učitelja, a to dovodi do upitne motivacije, jer glavni problem predstavlja materijalno ulaganje.

Smatraju i da treba pooštriti selekciju pri upisima na fakultete. Danas su širom otvorene mogućnosti mladima u obrazovanju, a to se često obije o glavu, kada nakon obrazovnog perioda umjesto kvalitetnih stručnjaka sa fakulteta izlaze nezainteresirani i nemotivirani budući djelatnici na raznim područjima.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Problem istraživanja

Budući da je stručno usavršavanje obveza učitelja i nastavnika, ono je efikasno kada je organizirano i kada se odnosi na njihove obrazovne potrebe. Funkcija pedagoga je pratiti obrazovne potrebe učitelja i nastavnika te ih usmjeravati na razvoj kompetencija stečenih tijekom inicijalnog obrazovanja. Stoga je problem istraživanja usmjeren na stručno usavršavanje kao jednu od profesionalnih zadaća odgojno-obrazovnih djelatnika.

S obzirom na to da globalizacija nužno donosi promjene i izazove svakom pojedincu i društvenim skupinama, u ovom radu opredijelili smo se za razmatranje stručnih usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika na temelju ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira. Odgojno-obrazovni djelatnici kao nositelji odgojno-obrazovnih promjena u tom smislu imaju ključnu ulogu osigurati građanima stjecanje temeljnih kompetencija.

5.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je identificirati sadržaje i područja stručnih usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika na nacionalnoj razini te klasificirati odabrane stručne skupove prema osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje.

5.3. Zadaci istraživanja

1. Sadržajnom analizom kataloga stručnih skupova identificirati najzastupljenija predmetna područja u programima stručnog usavršavanja
2. Klasificirati odabrane stručne skupove prema osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira

5.4. Hipoteze istraživanja

H1. U programima stručnog usavršavanja na nacionalnoj razini sva predmetna područja relativno su podjednako zastupljena.

H2. U programima stručnog usavršavanja najzastupljenije su društvene i građanske kompetencije.

5.5. Metoda istraživanja i obrada podataka

U istraživanju je korištena metoda rada na dokumentaciji, odnosno metoda kvalitativne i kvantitativne analize sadržaja. Dokumentacija koja je poslužila za analizu sadržaja jesu katalogi stručnih skupova preuzeti sa službene internetske stranice Agencije za odgoj i obrazovanje iz perioda 2011., 2012. i prve polovice 2013. godine. Korišteni su podaci koji su bili dostupni u trenutku pristupa mrežnim stranicama. Radi se o stručnim skupovima na nacionalnoj razini, uključujući i međunarodne skupove održane u Republici Hrvatskoj, a čija ciljana skupina obuhvaća odgojno-obrazovne djelatnike Republike Hrvatske.

6. INTERPRETACIJA REZULTATA

6.1. Sadržajna analiza kataloga stručnih skupova na nacionalnoj razini

U Tablici 1., Tablici 2. i Tablici 3. prikazana je klasifikacija stručnih skupova po kategorijama (predmetnim područjima) iskazanim na službenoj internetskoj stranici Agencije za odgoj i obrazovanje. Predmetna područja su sljedeća: predškolski odgoj i obrazovanje, razredna nastava, hrvatski jezik, likovna kultura i umjetnost, glazbena kultura i umjetnost, glazbene i plesne škole, engleski jezik, njemački jezik, ostali jezici, matematika, biologija/priroda, kemija, fizika, povijest, geografija, tehnička kultura, tjelesna i zdravstvena kultura, informatika, vjeronauk, sociologija te politika i gospodarstvo, etika, filozofija i logika, etika, politika i gospodarstvo, stručni suradnici pedagozi, stručni suradnici psiholozi i nastavnici psihologije, stručni suradnici edukacijsko-rehabilitacijskog profila, stručni suradnici knjižničari, međunarodna suradnja, ravnatelji, izvannastavne aktivnosti, odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina, građanski odgoj i obrazovanje, opći skupovi, učeničke zadruge, učenički domovi, preventivni programi, projekti te poučavanje o holokaustu. Svaki pojedini stručni skup u tabelarnom prikazu iskazan je temom (naslovom) stručnog skupa. Stručni skupovi koji su se odvijali modularno i stupnjevito smješteni su u godinu u kojoj su započeli.

Tablica 1. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u 2011. godini prema kategorijama (predmetnim područjima) prikazanim na službenoj internetskoj stranici Agencije za odgoj i obrazovanje

<i>Predmetno područje</i>	Red. br.	Naziv (tema) skupa	<i>n</i>
<i>Predškolski odgoj</i>	1.	1. Edukacija za provođenje projekta Rastimo zajedno – Projekt UNICEF-a i Agencije za odgoj i obrazovanje (2)	4
	2.	Godišnja konferencija voditelja programa „Rastimo zajedno“	
	3.	Seminar za ravnatelje dječjih vrtića uključenih u projekt „Rastimo zajedno“	
<i>Razredna nastava</i>		-	0
<i>Hrvatski jezik</i>	1.	Inovativno korištenje IKT-a u obrazovanju (poučavanje	1

		hrvatskoga jezika)	
Likovna kultura i umjetnost	1.	Suvremeni pristup poučavanja nastave likovne umjetnosti, prirodna i kulturna baština, zaštita i očuvanje materijalne baštine	1
Glazbena kultura i umjetnost	1. 2.	Profesionalni rast i razvoj voditelja ŽSV glazbene kulture Suvremeni pristup poučavanja u nastavi glazbene kulture - profesionalni rast i razvoj voditelja ŽSV-a	2
Glazbene i plesne škole	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.	Kriteriji srednjoškolskog obrazovanja učenika klarineta u svrhu pripreme za razredbeni ispit na muzičkim akademijama u RH i u inozemstvu Međunarodna zimska glazbena škola – Clavis Metodičke postavke u početnoj i naprednoj nastavi violine Orgulje – duhovnost i suvremenost Pogled na američki i europski sustav poučavanja teorijskih glazbenih predmeta Tambure u hrvatskom glazbenom školstvu Umjetnički i edukativni aspekt komorne glazbe	7
Engleski jezik		-	0
Njemački jezik	1.	Projekt dopisnoga studija IV: 2011.-2013. (modularno) 2. XIX. međunarodni stručni skup učitelja i profesora njemačkoga jezika	2
Ostali jezici	1. 2. 3. 4. 5.	L'apprenant responsable de son apprentissage (Odgovornost učenika za uspješnost učenja) (...) Metodika nastave klasičnih jezika Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnoga ispita Ukorijenjenost starogrčke odgojno-obrazovne forme (<i>paideia</i>) u model zapadnoeuropske pedagogije (...) Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje (ZEROJ) u jezičnoj politici Vijeća Europe i u kontekstu odgoja i obrazovanja (...)	5
Matematika	1. 2. 3.	7. stručno-metodički skup Metodika nastave matematike u osnovnoj i srednjoj školi: Inovacije u nastavi matematike Državni skup za nastavnike matematike Državni skup za učitelje matematike	3
Biologija/priroda		-	0
Kemija	1.	Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita	1
Fizika		-	0
Povijest	1. 2. 3.	Četvrti hrvatski simpozij o nastavi povijesti - Hrvati i manjine u Hrvatskoj: moderni identiteti (1868-1941) Domovinski rat; Dubrovnik u Domovinskom ratu Učenje i poučavanje o holokaustu i sprečavanje zločina protiv čovječnosti	3
Geografija	1.	Promet Republike Hrvatske, stanje i perspektive razvoja	1
Tehnička	1.	Metodika: Bloomova taksonomija (...)	

<i>kultura</i>	2.	Pripremanje voditelja županijski stručnih vijeća za dolazeću nastavnu godinu	2
<i>Tjelesna i zdravstvena kultura</i>	1. 2. 3.	6. KONGRES FIEP – EUROPE - Tjelesna i zdravstvena kultura u 21. stoljeću – kompetencije učenika 20. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske Mogućnosti unapređivanja procesa planiranja i programiranja u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture	3
<i>Informatika</i>	1. 2. 3. 4. 5. 6.	CUC 2011. – Svi putovi vode na internet Obrazovanje i usavršavanje učitelja i nastavnika iz područja informacijsko-komunikacijskih tehnologija/virtualni okrugli stolovi RAČUNALO U ŠKOLI – Bjelolasica 2011. Računala u obrazovanju 34. međunarodnog skupa MIPRO 2011. Digitalne inicijative u europskom obrazovnom prostoru RAČUNALO U ŠKOLI XV. Office365 u obrazovanju – novosti iz Microsofta	6
<i>Vjeronauk</i>	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.	Karakterna obilježja vjeroučenika Kreativnost u vjeronaučnoj nastavi Obitelj i vrtić na izvoru Ljubavi Razvoj vještina poučavanja s posebnim osvrtom na rad s učenicima u mješovitim dobnim skupinama Vjeronauk u društvenom i humanističkom području suvremene škole – „U početku bijaše Riječ“ (osnovne škole) (3) Vjeronauk u društvenom i humanističkom području suvremene škole (srednje škole) Vjeroučitelji kao promicatelji kvalitetne komunikacije	9
<i>Sociologija, politika i gospodarstvo</i>		-	0
<i>Etika, filozofija, logika</i>	1. 2.	Nacionalni kurikulum – problemi predmetnog kurikuluma; praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje u nastavi filozofije i logike Pripremanje pripravnika i profesora početnika za polaganje stručnog ispita iz logike i filozofije	2
<i>Etika, politika i gospodarstvo</i>	1. 2. 3.	Europska unija i obrazovanje za političku participaciju (2) Kurikularno planiranje i programiranje (godišnje, mjesečno dnevno) Projektni zadaci u podizanju kvalitete nastave	4
<i>Stručni suradnici pedagozi</i>	1. 2. 3. 4. 5.	Depresija i suicidalno ponašanje djece i mladih Inovativnost, kreativnost i refleksivnost u odgojno-obrazovnom radu odgajatelja Komunikacijska kompetencija voditelja ŽSV-a Odgajatelj kao refleksivni praktičar Tjedan mozga	5
<i>Stručni suradnici</i>	1.	Pripravnički staž, polaganje stručnog ispita te priprema za poslove školskog psihologa u osnovnoj i srednjoj školi	

<i>psiholozi i nastavnici psihologije</i>	2.	Unapređenje suradnje škole i drugih institucija u suzbijanju vršnjačkog i obiteljskog nasilja	2
<i>Stručni suradnici edukacijsko – rehabilitacijskog profila</i>		-	0
<i>Stručni suradnici knjižničari</i>	1. 2. 3.	23. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita (osnovne škole) Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita (srednje škole)	3
<i>Međunarodna suradnja</i>	1. 2. 3. 4.	Hrvatski jezik i književnost te hrvatska kulturno-povijesna i prirodna baština Pestalozzi temeljna znanja, vještine i stavovi za sve učitelje – ozračje u razredu kao preduvjet za učenje Pestalozzi temeljna znanja, vještine i stavovi za sve učitelje – relacijska kompetencija Putokazi prema EU u području odgoja i obrazovanja Strategije učenja i poučavanja hrvatskog jezika kao inoga jezika	4
<i>Ravnatelji</i>	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.	Ravnatelji, škola i zakonodavstvo (2) Planiranje i programiranje rada u školi Problemi ravnatelja – početnika, zakonska regulativa, razvoj komunikacijskih vještina Propisi i dokumentacija u školi Organizacija rada i suradnički odnosi u školi Razvijanje profesionalnih kompetencija ravnatelja u suvremenom dječjem vrtiću – Nove paradigme predškolskog odgoja Poslovanje i komunikacija u školi Upravljanje promjenama Vođenje odgojno-obrazovne ustanove	10
<i>Izvanastavne aktivnosti</i>	1.	Kazalište za mlade / kazalište s mladima	1
<i>Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina</i>	1. 2.	Dani Vladana Desnice Razvoj stručnih i osobnih kompetencija učitelja	2
<i>Gradanski odgoj i obrazovanje</i>		-	0
<i>Opći skupovi</i>	1.	Hrvatski obrazovni sustav na pragu Europske unije	1
<i>Učeničke zadruge</i>		-	0
<i>Učenički domovi</i>		-	0

<i>Preventivni programi</i>		-	0
<i>Projekti</i>	1. 2. 3. 4. 5.	13. LJETNA ŠKOLA SEMEP-a Desetljeće UN-a obrazovanja za održivi razvoj – Povezivanje kultura kroz prirodoslovlje u cilju održivosti Desetljeće UN-a obrazovanja za održivi razvoj – Održivost voda kroz područja prirodoslovlja i kulture Osposobljavanje i usavršavanje školskih voditelja Programa GLOBE (2) Osposobljavanje poučavatelja za obrazovanje za održivi razvoj (2)	7
<i>Poučavanje o holokaustu</i>		-	0
<i>Ukupno</i>		-	91

Prema dostupnim podacima sa službene stranice Agencije za odgoj i obrazovanje, u 2011. godini održan je ukupno 91 stručni skup na nacionalnoj razini (uključujući i međunarodne skupove čija je ciljana skupina uključivala odgojno-obrazovne djelatnike Republike Hrvatske). Niti jedan državni skup nije održan iz sljedećih predmetnih područja: razredna nastava, engleski jezik, biologija/priroda, fizika, sociologija te politika i gospodarstvo, stručni suradnici edukacijsko-rehabilitacijskog profila, građanski odgoj i obrazovanje, učeničke zadruge, učenički domovi, preventivni programi i poučavanje o holokaustu. Najveći je broj stručnih skupova održanih za ravnatelje (10,99%), slijede vjeronauk (9,89%), glazbene i plesne škole (7,69%), projekti (7,69%), informatika (6,59%), stručni suradnici pedagozi (5,5%) i ostali jezici (5,5%). Preostala predmetna područja pojedinačno broje 1,1%-4,34% održanih stručnih skupova. Iz navedenih podataka vidljiv je nesrazmjer održanih stručnih skupova prema predmetnim područjima, te su neka predmetna područja, poput predmetnih područja glazbene i plesne škole i vjeronauk, znatno više zastupljena nego predmetna područja sa očekivanim većim brojem održanih stručnih skupova (hrvatski jezik, engleski jezik, matematika, fizika, geografija i slično). S obzirom na to da se navedeni podaci odnose tek na stručne skupove održane na nacionalnoj razini, valja uzeti u obzir pozamašan broj stručnih skupova u organizaciji AZOO-a održanih na lokalnoj, županijskoj, međužupanijskoj i regionalnoj razini i pretpostaviti da su navedena predmetna područja samim time više zastupljena.

Tablica 2. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u 2012. godini prema kategorijama (predmetnim područjima) prikazanim na službenoj internetskoj stranici Agencije za odgoj i obrazovanje

<i>Predmetno područje</i>	Red. br.	Naziv (tema) skupa	<i>n</i>
<i>Predškolski odgoj</i>	1.	Edukacija za provođenje programa Rastimo zajedno (2)	7
	2.	Godišnja konferencija voditelja programa „Rastimo zajedno“	
	3.	Razvijanje projekata iz područja Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo Vlade Republike Hrvatske	
	4.	9. dani otočkih dječjih vrtića Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije na temu: „Od baštine za baštinu“	
	5.	Samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja – put prema unaprjeđivanju kvalitete	
	6.	Predškolski odgoj i naobrazba djece s oštećenjem vida u redovitim odgojno-obrazovnim programima	
<i>Razredna nastava</i>	1.	Jedinice ishoda učenja u nastavnom predmetu Hrvatski jezik od 1. do 4. razreda OŠ u svrhu definiranja elemenata i kriterija vrednovanja	1
<i>Hrvatski jezik</i>	1.	Inovativno korištenje IKT-a u obrazovanju (poučavanje hrvatskoga jezika)	2
	2.	IV. simpozij učitelja i nastavnika Hrvatskoga jezika	
<i>Likovna kultura i umjetnost</i>	1.	Kulturna baština grada Dubrovnika kao dio svjetske kulturne baštine	1
<i>Glazbena kultura i umjetnost</i>	1.	Suvremeni oblici poučavanja - Glazbena nastava i nastavna tehnologija	3
	2.	Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita	
	3.	Međunarodni umjetničko-znanstveni simpozij o zbornskoj glazbi u suradnji s <i>Hrvatskom udrugom zborovođa</i>	
<i>Glazbene i plesne škole</i>	1.	40. međunarodna konferencija ESTA (European String Teacher Association)	7
	2.	Festival mladih pijanista	
	3.	Međunarodna zimska glazbena škola – Clavis	
	4.	Metodičke postavke u početnoj i naprednoj nastavi violine	
	5.	8. dani teorije glazbe	
	6.	Stilska interpretacija i razvoj vještina muziciranja na djelima glazbene literature	
	7.	Međunarodna ljetna škola UZMAH	
<i>Engleski jezik</i>		-	0
<i>Njemački jezik</i>	1.	Deutsch in Kroatien, Kroatien in der EU	

	2.	Unterrichtspraktische und sprachenpolitische Auswirkungen Seminar za buduće multiplikatore (2)	3
Ostali jezici	1. 2. 3. 4. 5.	Primjena Bloomove taksonomije u nastavi klasičnih jezika Vrednovanje učeničkih postignuća Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita Vještina pisanja i razine ZEROJ-a Novi način života u suvremenom društvu u Francuskoj i u europskim državama frankofonoga govornog područja vezan uz nove tehnologije	5
Matematika	1. 2. 3. 4. 5.	Vrednovanje postignuća učenika (osnovna škola) Vrednovanje postignuća učenika (srednja škola) Nastava matematike i izazovi moderne tehnologije GeoGebra u nastavi matematike – tečaj za učitelje i nastavnike matematike (2) Kurikulum – osuvremenjivanje učenja i poučavanja u RH	6
Biologija/priroda	1. 2.	Edukacija o prehrani pri provedbi projekta <i>Prehrambene navike kod adolescenata</i> Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita	2
Kemija	1.	2. Hrvatska konferencija o obrazovanju u kemiji s međunarodnim sudjelovanjem	1
Fizika		-	0
Povijest		-	0
Geografija	1. 2.	Ljetni seminar „Dani Josipa Roglića“ - suvremena geografska problematika Hrvatske Održivi razvoj – pozitivan pogled u budućnost	2
Tehnička kultura	1. 2.	Pripremanje voditelja županijski stručnih vijeća za dolazeću nastavnu godinu 2. dani tehničke kulture	2
Tjelesna i zdravstvena kultura	1. 2. 3. 4.	21. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske Školski sport Prevenција i smanjenje prekomjerne tjelesne težine učenika Izvanastavne aktivnosti učenika na zimovanju, u mjestu i izvan mjesta stanovanja	4
Informatika	1. 2. 3. 4.	Info@Edu – Informatika u obrazovanju Platforma za računalstvo u oblaku – <i>Windows Azure</i> Računalo u školi XVI. - Uloga informatike u preobrazbi obrazovnog sustava MIPRO 2012, Računala u obrazovanju	4
Vjeronauk	1. 2. 3.	Motivacija u nastavi vjeronauka Otajstvo Kristova života – dvanaestogodišnji Isus u hramu (2) Nastava vjeronauka kao prirodno ozračje za rast u vjeri	9

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Vjera ljubavlju djelotvorna 5. Asistivne tehnologije 6. Vjera i likovnost djeteta 7. Vjeronauk i ekumenski dijalog 8. Utjecaj vjerskog odgoja na psihosocijalni razvoj vjeroučenika 	
<i>Sociologija, politika i gospodarstvo</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uvođenje i provedba Kurikuluma zdravstvenog odgoja i Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja 	1
<i>Etika, filozofija, logika</i>	-	0
<i>Etika, politika i gospodarstvo</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Predmetni kurikulum iz Etike – prijedlozi i metodologija izrade 2. Pripremanje pripravnika i profesora početnika za polaganje stručnih ispita iz logike, filozofije i etike 3. Filozofija i kritičko mišljenje (...) 	3
<i>Stručni suradnici pedagozi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mentorski rad odgajatelja s učenicima – razvoj profesionalnog načina rada 2. Profesionalni razvoj u školi – mogućnosti i izazovi 3. Rano otkrivanje emocionalnih teškoća, rizika pojave poremećaja u ponašanju i suicidalnog rizika djece i mladih (II. stupanj) 4. Timski rad i suradnja stručnog suradnika pedagoga sa subjektima odgojno-obrazovnog rada 5. Tjedan mozga 6. Trening savjetodavnog razgovora 7. Uvođenje stručnih suradnika pedagoga i odgajatelja pripravnika u samostalni odgojno-obrazovni rad (modularno) 	7
<i>Stručni suradnici psiholozi i nastavnici psihologije</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ishodi učenja i elementi vrednovanja u nastavi psihologije 2. Novi testovi kognitivnih sposobnosti (osnovne škole) 3. Novi testovi kognitivnih sposobnosti (srednje škole) 4. Planiranje i programiranje rada stručnog suradnika psihologa u dječjem vrtiću 5. Pozitivna psihologija u odgoju i obrazovanju 6. Pripravnički staž i polaganje stručnog ispita psihologa u srednjoj školi 7. Pripravnički staž, polaganje stručnog ispita te priprema za poslove školskog psihologa u osnovnoj školi 8. Program prevencije nasilja u maloljetničkim vezama 9. Psihološke krizne intervencije 10. Raširenost nasilja nad djecom u obitelji i među vršnjacima 11. Razvijanje profesionalnih kompetencija stručnih suradnika psihologa u školi 	11
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Metode i oblici odgojno-obrazovnog rada na dječjim bolničkim odjelima 	

Stručni suradnici edukacijsko – rehabilitacijskog profila	2. 3. 4. 5.	Osposobljavanje stručnih suradnika logopeda Profesionalni razvoj - nove strategije i izazovi Prvi državni skup stručnih suradnika logopeda u odgojno- obrazovnim institucijama I. susret socijalnih pedagoga u odgoju i obrazovanju	5
Stručni suradnici knjižničari	1.	24. Proljetna škola školskih knjižničara RH-a	1
Međunarodna suradnja	1. 2. 3. 4. 5. 6.	Putokazi prema EU u području odgoja i obrazovanja (2) Kohlbergova teorija kognitivnog moralnog razvoja i Kohlberg-Fentonov pristup vođenju rasprava o moralnim dilemama Modularno stručno usavršavanje za županijske diseminatore EU programa Poduzetničkim učenjem za razvoj poduzetničke kompetencije: poduzetništvo kao međupredmetna tema Promicanje vrijednosti i načela Vijeća Europe u odgoju i obrazovanju Upravljanje projektom ciklusom u pretpripremnom programu IPA	7
Ravnatelji	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.	Kvaliteta i unapređivanje kvalitete rada škola Mjesto i uloga ravnatelja u odgojno-obrazovnom sustavu Organizacija i poslovanje škole Planiranje rada i zaduženja radnika škole Propisi, dokumentacija, pripravnički staž i napredovanje u položajnim zvanjima Ravnatelj u prvoj godini prvog mandata Razvijanje profesionalnih kompetencija ravnatelja u suvremenom dječjem vrtiću Stručno-pedagoški rad ravnatelja Upravljanje promjenama Profesionalni razvoj ravnatelja	10
Izvanastavne aktivnosti	1. 2. 3.	Kazalište za mlade / kazalište s mladima (modularno) Korelacija izvanastavnih aktivnosti Medijska kutura i mladi (modularno)	3
Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina		-	0
Građanski odgoj i obrazovanje	1.	Građanski odgoj i obrazovanje: stručni skup za voditelje ŽSV-a za građanski odgoj i obrazovanje (2)	2
Opći skupovi	1. 2. 3.	Godišnja CARNetova korisnička konferencija CUC 2012. E-learning akademija Sukonstrukcija profesionalnog razvoja: Put prema kvaliteti, pravednosti i uvažavanju različitosti u odgoju i obrazovanju	6

	4.	Poticanje kreativnosti i inovativnosti djece i odgojitelja u Montessori programu	
	5.	„Sretna djeca” – otvorena vrata- integracijski pristup i učenje kroz kreativnu igru	
	6.	Konferencija hrvatskog sociološkog društva	
Učeničke zadruge	1.	Dizajn izložbenih štandova	2
	2.	Osnove oblikovanja u dvodimenzionalnom prikazu	
Učenički domovi	1.	Mentorski rad odgajatelja s učenicima	1
Preventivni programi	1.	Uloga odgojno-obrazovnih ustanova u prevenciji ovisnosti i pripremi školskih preventivnih programa	1
Projekti	1.	14. LJETNA ŠKOLA SEMEP-a	5
	2.	Desetljeće UN-a obrazovanja za održivi razvoj	
	3.	Desetljeće UN-a obrazovanja za održivi razvoj – Održivost voda kroz područja prirodoslovlja i kulture	
	4.	Usavršavanje voditelja Programa GLOBE i sudjelovanje hrvatskih škola u provedbi Svjetske učeničke kampanje istraživanja klime	
	5.	Usavršavanje školskih voditelja Programa GLOBE	
Poučavanje o holokaustu		-	0
Ukupno		-	124

U odnosu na prethodnu godinu, u 2012. godini održan je je vidno veći broj stručnih skupova na nacionalnoj razini - ukupno 124 stručna skupa. Niti jedan državni stručni skup nije održan iz sljedećih predmetnih područja: engleski jezik, fizika, povijest, etika, filozofija te logika, odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina te poučavanje o holokaustu. Najveći broj stručnih skupova održan je za stručne suradnike psihologe i nastavnike psihologije (8,87%), slijede ravnatelji (8,07%), vjeronauk (7,26%), stručni suradnici pedagozi, glazbene i plesne škole, međunarodna suradnja te predškolski odgoj, koji dijele isti postotak (5,64%), matematika (4,84%), dok preostala predmetna područja pojedinačno broje 0,81%-4,03% ukupnog broja održanih stručnih skupova. Kao i u prethodnoj, 2011. godini, podaci odstupaju od očekivanog. Zadovoljavajuć je podatak o održanim stručnim skupovima za stručne suradnike pedagoge i psihologe te ravnatelje, osobito uzevši u obzir teme stručnih skupova, no pojedina predmetna područja poput hrvatskog jezika, povijesti, fizike su, u odnosu na druga predmetna područja (uključujući pojedine izborne predmete) jako malo ili nimalo zastupljena. U skladu s tim, valja istaknuti i to da se iz predmetnog područja engleski jezik, kao i u prethodnoj godini, nije održao niti jedan stručni skup, dok su se redovno odvijali stručni skupovi iz predmetnog područja ostali jezici.

Tablica 3. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u prvoj polovici 2013. godine prema kategorijama (predmetnim područjima) prikazanim na službenoj internetskoj stranici Agencije za odgoj i obrazovanje

<i>Predmetno područje</i>	Red. br.	Naziv (tema) skupa	<i>n</i>
<i>Predškolski odgoj i obrazovanje</i>	1.	Osnovne odrednice Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja	2
	2.	Igra u ranom djetinjstvu	
<i>Razredna nastava</i>		-	0
<i>Hrvatski jezik</i>	1.	Nazorovi dani	2
	2.	Od čudnovatog do čudesnog: 100 godina Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića	
<i>Likovna kultura i umjetnost</i>		-	0
<i>Glazbena kultura i umjetnost</i>	1.	Sastavnice kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja u nastavi glazbene kulture i umjetnosti	2
	2.	Kurikulum zdravstvenog odgoja, Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja	
<i>Glazbene i plesne škole</i>	1.	Stilska interpretacija klavirske literature zadane u programu glazbenih škola kroz individualni rad sa učenicima i studentima	5
	2.	Način rada sa zborom- odabir literature, stilovi, interpretacija	
	3.	Analiza klasičnoga harfističkog repertoara, rad sa ansamblom harfi	
	4.	Stručni skup za nastavnike suvremenog plesa i korepetitore	
	5.	Stilske osobine klavirske umjetnosti u različitim povijesnim razdobljima	
<i>Engleski jezik</i>		-	0
<i>Njemački jezik</i>		-	0
<i>Ostali jezici</i>	1.	Academia Ragusina Tertia	3
	2.	Stručni skup na državnoj razini za odgojitelje, učitelje i nastavnike francuskog jezika	
	3.	Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja	
<i>Matematika</i>	1.	GeoGebra u nastavi matematike – početni tečaj za učitelje i nastavnike matematike	4
	2.	GeoGebra u nastavi matematike – napredni tečaj za učitelje i nastavnike matematike	
	3.	Nastava matematike s učenicima s teškoćama (osnovna škola)	

	4.	Nastava matematike s učenicima s teškoćama (srednja škola)	
Biologija/priroda		-	0
Kemija		-	0
Fizika		-	0
Povijest	1.	Domovinski rat: Operacija „Maslenica“	1
Geografija	1.	Propitivanje i redefiniranje nastavnog programa geografije u osnovnim i srednjim školama	1
Tehnička kultura	1.	Vještine i pripadajuća samostalnost i odgovornost u nastavi tehničke culture	1
Tjelesna i zdravstvena kultura	1.	Izvannastavne aktivnosti učenika na zimovanju, u mjestu i izvan mjesta stanovanja	1
Informatika	1.	Info@Edu – Informatika u obrazovanju (II)	1
Vjeronauk	1.	Katehetska škola „Vjera je nada“ (2)	2
Sociologija, politika i gospodarstvo	1. 2. 3.	Obrazovne promjene i stručno usavršavanje nastavnika Problemi suvremenog društva Nacionalni kongres hrvatskog sociološkog društva	3
Etika, filozofija, logika	1. 2.	Stručni skup za voditelje ŽSV-a nastavnika filozofije, logike i etike Stručni skup za nastavnike logike i filozofije	2
Etika, politika i gospodarstvo		-	0
Stručni suradnici pedagozi	1. 2. 3.	Međupredmetne teme u školskom kurikulumu Rano otkrivanje emocionalnih teškoća djece i mladih (II. stupanj) Sastavljanje pisanih zadaća i kriteriji za vrednovanje istraživačkih radova na natjecanjima	3
Stručni suradnici psiholozi i nastavnici psihologije		-	0
Stručni suradnici edukacijsko – rehabilitacijskog profila		-	0
Stručni suradnici knjižničari	1. 2.	25. Proljetna škola školskih knjižničara RH. Komunikacija u školskoj knjižnici – ukorak s vremenom Osposobljavanje pripravnika – mentorski dan	2
Međunarodna suradnja		-	0
Ravnatelji	1. 2. 3. 4.	Kultura škole Kurikulum zdravstvenog odgoja Ravnatelj u prvoj godini prvog mandata Razvijanje profesionalnih kompetencija ravnatelja u suvremenom dječjem vrtiću	5

	5.	Upravljanje kvalitetom škole – učeničkog doma	
<i>Izvanastavne aktivnosti</i>	1.	Cjeloviti razvoj potencijala mladih - osnaživanje osobnosti	6
	2.	Cjeloviti razvoj potencijala mladih -spoznaj samog sebe	
	3.	Dramatizacija proznog predloška u dramski oblik	
	4.	Klasični mediji (tisak, radio) film i druge umjetnosti	
	5.	Proces dramskog rada sa djecom – od ideje do predstave	
	6.	Televizija kao medij - Razumijevanje i vrednovanje medijskog (filmskog) stvaralaštva	
<i>Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina</i>		-	
<i>Građanski odgoj i obrazovanje</i>	1.	E-tečaj za e-mentore	3
	2.	Ljudsko-pravna dimenzija GOO-a; Metoda simuliranih suđenja (2)	
<i>Opći skupovi</i>	1.	Izrada online tečaja pomoću Moodle-a 2	4
	2.	MIPRO 2013, Računala u obrazovanju	
	3.	HPKZ: Hrvatsko školstvo u središtu društvene pozornosti	
	4.	Znanstveno-stručni simpozij „Zdravlje za sve?!“	
<i>Učeničke zadruge</i>	1.	Likovne tehnike u učeničkim zadrugama (2)	2
<i>Učenički domovi</i>	1.	Kurikulum zdravstvenog odgoja	2
	2.	Osnovne odrednice Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja	
<i>Preventivni programi</i>	1.	Sigurnost na internetu – privatnost i zaštita osobnih podataka	1
<i>Projekti</i>		-	0
<i>Poučavanje o holokaustu</i>	1.	Učenje i poučavanje o holokaustu i sprečavanje zločina protiv čovječnosti	1
<i>Ukupno</i>		-	59

U prvoj polovici 2013. godine održano je ukupno 59 stručnih skupova. U navedenom periodu nije se održao niti jedan stručni skup iz sljedećih područja: razredna nastava, likovna kultura i umjetnost, engleski jezik, njemački jezik, biologija/priroda, kemija, fizika, etika te politika i gospodarstvo, stručni suradnici psiholozi i nastavnici psihologije, stručni suradnici edukacijsko-rehabilitacijskog profila, međunarodna suradnja, odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina te projekti. Najveći broj stručnih skupova održan je iz predmetnog područja izvanastavne aktivnosti (10,17%), slijede ravnatelji (8,48%), glazbene i plesne škole (8,48%), matematika (6,78%) i opći skupovi (6,78%). Iz preostalih nastavnih područja održano je 1-3 skupa, što pojedinačno čini 1,67%-5,01% ukupnog broja održanih stručnih

skupova. Kao i prethodno, u samom vrhu su stručni skupovi za ravnatelje te stručni skupovi iz predmetnog područja glazbene i plesne škole, a u ovoj su se godini istaknuli i stručni skupovi iz predmetnog područja izvannastavne aktivnosti. Što se tiče preostalih predmetnih područja, podaci se znatno razlikuju od onih iz prethodne dvije godine, a razlog tome je što dostupni podaci o održanim stručnim skupovima obuhvaćaju stručne skupove održane tek u prvoj polovici 2013. godine. Koliko je skupova održano u drugoj polovici 2013. godine nije poznato, jer arhiva održanih stručnih skupova u organizaciji AZOO-a obuhvaća period do lipnja 2013. godine.

6.2. Analiza zastupljenosti ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje u programima stručnog usavršavanja

U Tablici 4., Tablici 5. i Tablici 6. prikazana je klasifikacija stručnih skupova prema kategorijama koje sačinjava osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira: komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji, digitalna kompetencija, kompetencija učenja, društvene i građanske kompetencije, smisao za inicijativu i poduzetništvo te kulturna senzibilizacija i izražavanje. Stručni skupovi iskazani su temama (naslovima), no kriterij za klasifikaciju jesu ciljevi iskazani kompetencijama sudionika koji su navedeni u tabelarnom prikazu svakog pojedinog stručnog skupa.

Primjerice, stručni skupovi čiji su ciljevi „razvijati dječji čitateljski interes“, „primijeniti temeljna lingvistička znanja“, osvijestiti razlike u učenju i poučavanju materinskog i inog jezika“, uvršteni su u kategoriju komunikacija na materinskom jeziku, jer ova kompetencija uključuje poznavanje vokabulara, funkcionalne gramatike te razlikovanje i upotrebu različitih tekstova na materinskom jeziku.

Stručni skupovi koji sadržavaju ciljeve poput „usvojiti odgojne komponente stranojezične nastave“, „otkriti različitosti u odnosu na drugi jezik i kulturu“, „upoznati se s komunikacijskim jezičnim kompetencijama“, „povećati jezičnu i interkulturalnu kompetenciju“ uvršteni su u kategoriju komunikacija na stranom jeziku, jer ista, osim poznavanja vokabulara i funkcionalne gramatike stranog jezika, podrazumijeva i uvažavanje kulturne i jezične raznolikosti.

Stručni skupovi čiji su ciljevi „naučiti tehnička načela oblikovanja“, „primijeniti protokole za istraživanje atmosfere, vode i tla“ i slično, uvršteni su u kategoriju matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji, jer ova kompetencija, osim znanja matematičkih operacija, pojmova i struktura, podrazumijeva i poznavanje načela prirodnog svijeta, znanstvenih metoda, tehnologije i tehnoloških postupaka.

Stručni skupovi koji sadrže ciljeve kao što su „upoznati različite perspektive primjene ICT tehnologije“, „koristiti virtualni susret“, „upoznati trendove u informacijskoj i medijskoj pismenosti“, „objasniti potencijal multimedije i drugih tehnologija e-učenja“, „upoznati osnove samozaštite za učenike“ uvršteni su u kategoriju digitalna kompetencija, koja podrazumijeva osnovna IKT znanja i vještine.

Stručni skupovi koji sadrže ciljeve poput „preuzeti odgovornost za vlastito učenje i uspjeh postignut učenjem“, „istražiti načine profesionalnog razvoja i učenja“, „iskustveno doživjeti aktivnosti koje vode suradničkoj izgradnji znanja“ uvršteni su u kategoriju kompetencija učenja, jer ova kompetencija uključuje organizaciju učenja i posjedovanje strategije učenja te sposobnost dijeljenja naučenog s drugima.

Stručni skupovi koji sadrže ciljeve „informirati se o obrazovnoj politici EU“, „upoznati zakone i propise“, „razumjeti odgoj i obrazovanje za održivi razvoj“, „upoznati sadržaj kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja“, „upoznati se s novim programom zdravstvenog odgoja“, „izgrađivati humane međuljudske odnose“, „razumjeti probleme suvremenog društva“ i slično, uvršteni su u kategoriju društvenih i građanskih kompetencija, koje sadrže širok spektar znanja i vještina, uključujući sposobnosti konstruktivnog komuniciranja, očuvanja vlastitog zdravlja i zdravlja okoline, poznavanja pojmova vezanih uz demokraciju i građanstvo, razumijevanja društveno-ekonomskih dimenzija europskih društava, poznavanje suvremenih i povijesnih događanja te potporu društvenoj različitosti i održivom razvoju.

Stručni skupovi koji sadrže ciljeve kao što su „izrada obrazaca“, „praćenje i ocjenjivanje“, „znati organizirati“, „znati upravljati“, „steći uvid u organizaciju“, „steći znanja i vještine potrebne za provođenje radionice/projekta“, „upoznati modele praćenja i izvođenja nastave“, „znati procijeniti i analizirati“ uvršteni su u kategoriju smisao za inicijativu i poduzetništvo, koja se odnosi na osobne i profesionalne kompetencije koje uključuju sposobnost vođenja

projekata, planiranja, upravljanja, komuniciranja, procjene, bilježenja te sposobnosti samostalnog i suradničkog rada.

Stručni skupovi koji uključuju ciljeve poput „unaprijediti znanje o tradicijskoj kulturi“, „upoznati značajke određenog glazbenog razdoblja“, „upoznati razne stilove u glazbi“, „poticati kreativni izričaj učenika“, „razumijevati dramske žanrove“ i slično, uvršteni su u kategoriju kulturna senzibilizacija i izražavanje, čija je smisao upravo u važnosti kreativnog izražavanja, poznavanju kulture te uvažavanju kulturnih i jezičnih različitosti.

Bitno je istaknuti da većina stručnih skupova sadrži višestruke ciljeve koji ukazuju na više različitih kategorija (u ovom slučaju temeljnih kompetencija), no s obzirom na to da takva klasifikacija nije moguća, u detaljnu analizu glavnih i specifičnih ciljeva uključene su teme i ciljane skupine te su temeljem toga stručni skupovi uvršteni u najsjrodniju kategoriju.

Tablica 4. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u 2011. godini prema ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira

<i>Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje</i>	Red. br.	Naziv (tema) skupa	<i>n</i>
<i>Komunikacija na materinskom jeziku</i>	1.	Strategije učenja i poučavanja hrvatskog jezika kao inoga jezika	1
<i>Komunikacija na stranom jeziku</i>	1. 2.	Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje (ZEROJ) u jezičnoj politici Vijeća Europe i u kontekstu odgoja i obrazovanja (...) XIX. međunarodni stručni skup učitelja i profesora njemačkoga jezika	2
<i>Matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji</i>	1.	Osposobljavanje i usavršavanje školskih voditelja Programa GLOBE (2)	2
	1. 2. 3.	Inovativno korištenje IKT-a u obrazovanju (poučavanje hrvatskoga jezika) CUC 2011 – Svi putovi vode na internet Obrazovanje i usavršavanje učitelja i nastavnika iz	

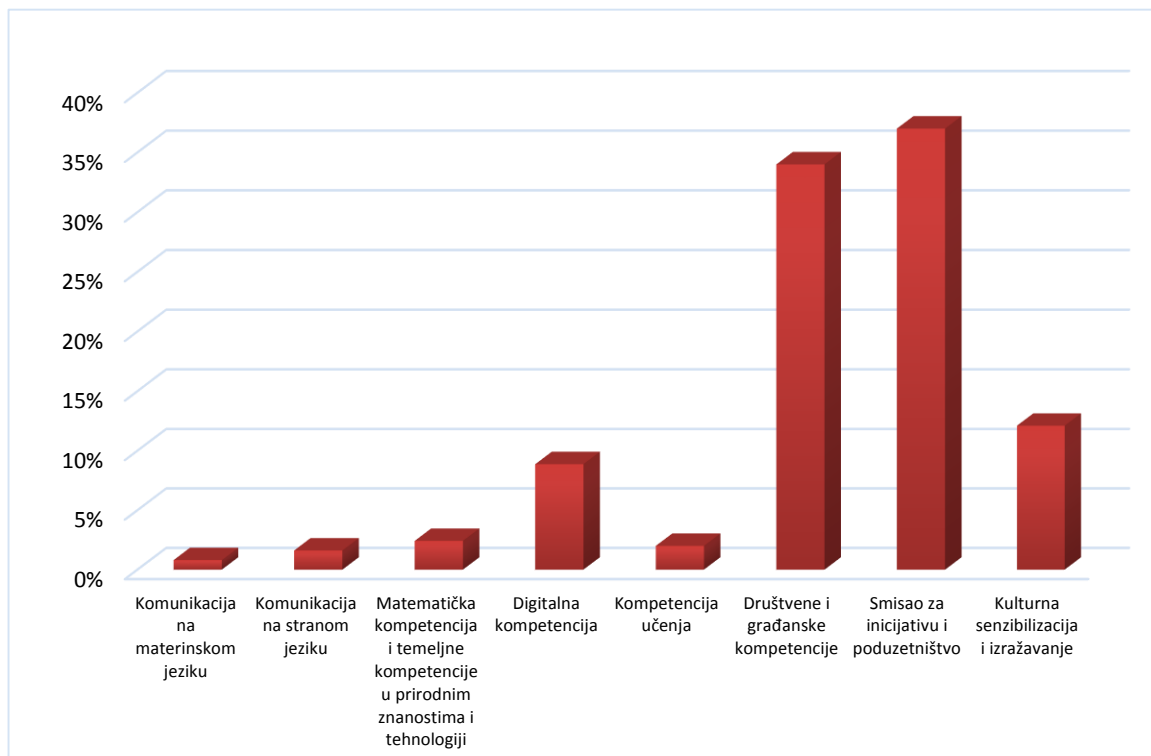
Digitalna kompetencija	4. 5. 6. 7. 8.	područja informacijsko-komunikacijskih tehnologija/virtualni okrugli stolovi Digitalne inicijative u europskom obrazovnom prostoru RAČUNALO U ŠKOLI XV. RAČUNALO U ŠKOLI – Bjelolasica 2011. Računala u obrazovanju 34. međunarodnog skupa MIPRO 2011 Office365 u obrazovanju – novosti iz Microsofta Suvremeni pristup poučavanja u nastavi glazbene kulture - Profesionalni rast i razvoj voditelja ŽSV-a	8
Kompetencija učenja	1. 2.	L'apprenant responsable de son apprentissage (Odgovornost učenika za uspješnost učenja) (...) Pestalozzi temeljna znanja, vještine i stavovi za sve učitelje – ozračje u razredu kao preduvjet za učenje	2
Društvene i građanske kompetencije	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.	Ukorijenjenost starogrčke odgojno-obrazovne forme (<i>paideia</i>) u model zapadnoeuropske pedagogije (...) Četvrti hrvatski simpozij o nastavi povijesti - Hrvati i manjine u Hrvatskoj: moderni identiteti (1868-1941) Domovinski rat; Dubrovnik u Domovinskom ratu Učenje i poučavanje o holokaustu i sprečavanje zločina protiv čovječnosti Promet Republike Hrvatske, stanje i perspektive razvoja 6. KONGRES FIEP – EUROPE - Tjelesna i zdravstvena kultura u 21. stoljeću – kompetencije učenika 20. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske Karakterna obilježja vjeroučenika Obitelj i vrtić na izvoru Ljubavi Vjeronauk u društvenom i humanističkom području suvremene škole – „U početku bijaše Riječ“ (osnovne škole) (3) Vjeronauk u društvenom i humanističkom području suvremene škole (srednje škole) Vjeroučitelji kao promicatelji kvalitetne komunikacije Depresija i suicidalno ponašanje djece i mladih Tjedan mozga Razvoj vještina poučavanja s posebnim osvrtom na rad s učenicima u mješovitim dobnim skupinama Unapređenje suradnje škole i drugih institucija u suzbijanju vršnjačkog i obiteljskog nasilja 23. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske Putokazi prema EU u području odgoja i obrazovanja Pestalozzi temeljna znanja, vještine i stavovi za sve učitelje – relacijska kompetencija Problemi ravnatelja – početnika, zakonska regulativa, razvoj komunikacijskih vještina Propisi i dokumentacija u školi Organizacija rada i suradnički odnosi u školi	31

	<ul style="list-style-type: none"> 23. Dani Vladana Desnice 24. Hrvatski obrazovni sustav na pragu Europske unije 25. 13. LJETNA ŠKOLA SEMEP-a 26. Desetljeće UN-a obrazovanja za održivi razvoj – Povezivanje kultura kroz prirodoslovlje u cilju održivosti 27. Desetljeće UN-a obrazovanja za održivi razvoj – Održivost voda kroz područja prirodoslovlja i kulture 28. Osposobljavanje poučavatelja za obrazovanje za održivi razvoj (2) 	
<p style="text-align: center;"><i>Smisao za inicijativu i poduzetništvo</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Edukacija za provođenje projekta Rastimo zajedno – Projekt UNICEF-a i Agencije za odgoj i obrazovanje (2) 2. Godišnja konferencija voditelja programa „Rastimo zajedno“ 3. Seminar za ravnatelje dječjih vrtića uključenih u Projekt „Rastimo zajedno“ 4. Profesionalni rast i razvoj voditelja ŽSV glazbene kulture 5. Projekt dopisnoga studija IV: 2011.-2013. (modularno) 6. Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnoga ispita (talijanski jezik) 7. Metodika nastave klasičnih jezika 8. 7. stručno-metodički skup Metodika nastave matematike u osnovnoj i srednjoj školi: Inovacije u nastavi matematike 9. Državni skup za nastavnike matematike 10. Državni skup za učitelje matematike 11. Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita (Kemija) 12. Metodika: Bloomova taksonomija (...) 13. Pripremanje voditelja županijski stručnih vijeća za dolazeću nastavnu godinu (tehnička kultura) 14. Pripremanje pripravnika i profesora početnika za polaganje stručnog ispita iz logike i filozofije 15. Nacionalni kurikulum – problemi predmetnog kurikuluma; Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje u nastavi filozofije i logike 16. Europska unija i obrazovanje za političku participaciju (2) 17. Kurikularno planiranje i programiranje (godišnje, mjesečno dnevno) 18. Projektni zadaci u podizanju kvalitete nastave 19. Inovativnost, kreativnost i refleksivnost u odgojno-obrazovnom radu odgajatelja 20. Komunikacijska kompetencija voditelja ŽSV-a 21. Odgajatelj kao refleksivni praktičar 22. Pripravnički staž, polaganje stručnog ispita te priprema za poslove školskog psihologa u osnovnoj i srednjoj 	34

	školi 23. Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita (osnovne škole) 24. Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita (srednje škole) 25. Ravnatelji, škola i zakonodavstvo (2) 26. Planiranje i programiranje rada u školi 27. Razvijanje profesionalnih kompetencija ravnatelja u suvremenom dječjem vrtiću – Nove paradigme predškolskog odgoja 28. Poslovanje i komunikacija u školi 29. Upravljanje promjenama 30. Vođenje odgojno-obrazovne ustanove 31. Razvoj stručnih i osobnih kompetencija učitelja	
<i>Kulturna senzibilizacija i izražavanje</i>	1. Suvremeni pristup poučavanja nastave likovne umjetnosti prirodna i kulturna baština, zaštita i očuvanje materijalne baštine 2. Međunarodna zimska glazbena škola – Clavis 3. Metodičke postavke u početnoj i naprednoj nastavi violine 4. Orgulje – duhovnost i suvremenost 5. Pogled na američki i europski sustav poučavanja teorijskih glazbenih predmeta 6. Tambure u hrvatskom glazbenom školstvu 7. Kriteriji srednjoškolskog obrazovanja učenika klarineta u svrhu pripreme za razredbeni ispit na muzičkim akademijama u RH i u inozemstvu 8. Umjetnički i edukativni aspekt komorne glazbe 9. Kreativnost u vjeronaučnoj nastavi 10. Hrvatski jezik i književnost te hrvatska kulturno-povijesna i prirodna baština 11. Kazalište za mlade / kazalište s mladima	11
<i>Ukupno</i>	-	91

U 2011. godini, od ukupno 91 održanog državnog stručnog skupa, čak 37,36% stručnih skupova nalazi se u kategoriji smisao za inicijativu i poduzetništvo, zatim slijedi kategorija društvenih i građanskih kompetencija sa 34,06%, kulturna senzibilizacija i izražavanje sa 12,09%, digitalna kompetencija sa 8,79%, matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji sa 2,2%, komunikacija na stranom jeziku sa 2,2%, kompetencija učenja sa 2,2% te komunikacija na materinskom jeziku sa 1,1%.

Grafikon 1. Zastupljenost osam ključnih kompetencija u programima stručnog usavršavanja izražena u postocima u periodu 2011. godine

Tablica 5. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u 2012. godini prema ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira

<i>Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje</i>	Red. br.	Naziv (tema)skupa	<i>n</i>
<i>Komunikacija na materinskom jeziku</i>	1.	IV. simpozij učitelja i nastavnika Hrvatskoga jezika	<i>1</i>
<i>Komunikacija na stranom jeziku</i>	1. 2.	Deutsch in Kroatien, Kroatien in der EU Unterrichtspraktische und sprachenpolitische Auswirkungen Vještina pisanja i razine ZEROJ-a	<i>2</i>
<i>Matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji</i>	1. 2. 3.	Dizajn izložbenih štandova Usavršavanje voditelja Programa GLOBE i sudjelovanje hrvatskih škola u provedbi Svjetske učeničke kampanje istraživanja klime Usavršavanje školskih voditelja Programa GLOBE	<i>3</i>
<i>Digitalna kompetencija</i>	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.	Inovativno korištenje IKT-a u obrazovanju (poučavanje hrvatskoga jezika) Nastava matematike i izazovi moderne tehnologije GeoGebra u nastavi matematike – tečaj za učitelje i nastavnike matematike (2) Novi način života u suvremenom društvu u Francuskoj i u europskim državama frankofonoga govornog područja vezan uz nove tehnologije Info@Edu – Informatika u obrazovanju Platforma za računalstvo u oblaku – <i>Windows Azure</i> Računalo u školi XVI. - Uloga informatike u preobrazbi obrazovnog sustava MIPRO 2012, Računala u obrazovanju Godišnja CARNetova korisnička konferencija CUC 2012. E-learning akademija	<i>11</i>
<i>Kompetencija učenja</i>	1.	Sukonstrukcija profesionalnog razvoja: Put prema kvaliteti, pravednosti i uvažavanju različitosti u odgoju i obrazovanju	<i>1</i>
<i>Društvene i građanske</i>	1. 2. 3.	Predškolski odgoj i naobrazba djece s oštećenjem vida u redovitim odgojno-obrazovnim programima Edukacija o prehrani pri provedbi projekta <i>Prehrambene navike kod adolescenata</i> Ljetni seminar „Dani Josipa Roglića“ - suvremena	<i>43</i>

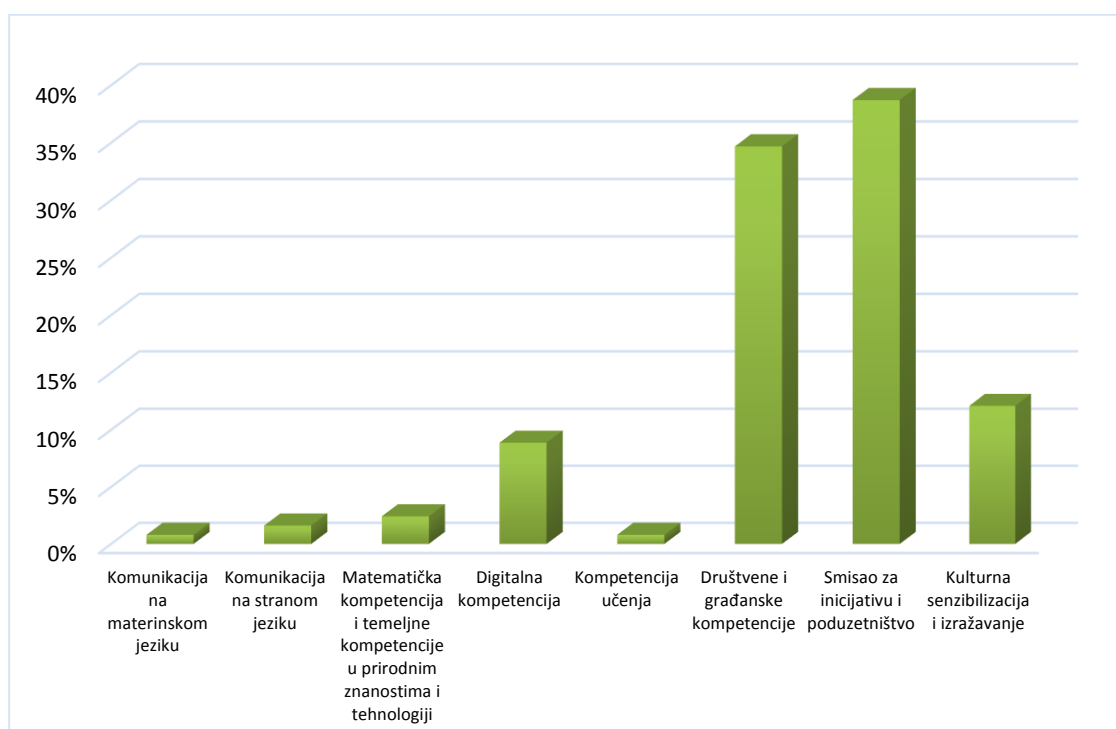
<i>kompetencije</i>	<p>geografska problematika Hrvatske</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Održivi razvoj – pozitivan pogled u budućnost (geografija) 5. 21. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske 6. Prevencija i smanjenje prekomjerne tjelesne težine učenika 7. Izvannastavne aktivnosti učenika na zimovanju, u mjestu i izvan mjesta stanovanja 8. Motivacija u nastavi vjeronauka 9. Otajstvo Kristova života – dvanaestogodišnji Isus u hramu (2) 10. Nastava vjeronauka kao prirodno ozračje za rast u vjeri Vjera ljubavlju djelotvorna 11. Asistivne tehnologije 12. Vjeronauk i ekumenski dijalog 13. Utjecaj vjerskog odgoja na psihosocijalni razvoj vjeroučenika 14. Uvođenje i provedba Kurikuluma zdravstvenog odgoja i Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja 15. Rano otkrivanje emocionalnih teškoća, rizika pojave poremećaja u ponašanju i suicidalnog rizika djece i mladih (II. stupanj) 16. Tjedan mozga 17. Trening savjetodavnog razgovora 18. Novi testovi kognitivnih sposobnosti (osnovne škole) 19. Novi testovi kognitivnih sposobnosti (srednje škole) 20. Pozitivna psihologija u odgoju i obrazovanju 21. Program prevencije nasilja u maloljetničkim vezama 22. Psihološke krizne intervencije 23. Raširenost nasilja nad djecom u obitelji i među vršnjacima 24. Metode i oblici odgojno-obrazovnog rada na dječjim bolničkim odjelima 25. Prvi državni skup stručnih suradnika logopeda u odgojno - obrazovnim institucijama 26. I. susret socijalnih pedagoga u odgoju i obrazovanju 27. Putokazi prema EU u području odgoja i obrazovanja (2) 28. Kohlbergova teorija kognitivnog moralnog razvoja i Kohlberg-Fentonov pristup vođenju rasprava o moralnim dilemama 29. Promicanje vrijednosti i načela Vijeća Europe u odgoju i obrazovanju 30. 24. Proljetna škola školskih knjižničara RH-a Mjesto i uloga ravnatelja u odgojno-obrazovnom sustavu 31. Ravnatelj u prvoj godini prvog mandata 32. Profesionalni razvoj ravnatelja 33. Građanski odgoj i obrazovanje: stručni skup za voditelje
---------------------	--

	<p>34. ŽSV-a za građanski odgoj i obrazovanje (2)</p> <p>35. Konferencija hrvatskog sociološkog društva</p> <p>36. Uloga odgojno-obrazovnih ustanova u prevenciji</p> <p>37. ovisnosti i pripremi školskih preventivnih programa</p> <p>38. 14. LJETNA ŠKOLA SEMEP-a</p> <p>39. Desetljeće UN-a obrazovanja za održivi razvoj</p> <p>40. Desetljeće UN-a obrazovanja za održivi razvoj – Održivost voda kroz područja prirodoslovlja i kulture</p>	
<p><i>Smisao za inicijativu i poduzetništvo</i></p>	<p>1. Edukacija za provođenje programa Rastimo zajedno (2) Godišnja konferencija voditelja programa „Rastimo zajedno“</p> <p>2.</p> <p>3. Razvijanje projekata iz područja Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo Vlade Republike Hrvatske</p> <p>4. Samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja – put prema unaprjeđivanju kvalitete</p> <p>5. Jedinice ishoda učenja u nastavnom predmetu Hrvatski jezik od 1. do 4. razreda OŠ u svrhu definiranja elemenata i kriterija vrednovanja</p> <p>6. 8. dani teorije glazbe</p> <p>7. Metodičke postavke u početnoj i naprednoj nastavi violine</p> <p>8. Seminar za buduće multiplikatore (2)</p> <p>9. Primjena Bloomove taksonomije u nastavi klasičnih jezika</p> <p>10. Školski sport</p> <p>11. Vrednovanje učeničkih postignuća</p> <p>12. Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita (talijanski jezik)</p> <p>13. Vrednovanje postignuća učenika (osnovna škola)</p> <p>14. Vrednovanje postignuća učenika (srednja škola)</p> <p>15. Kurikulum – osuvremenjivanje učenja i poučavanja u RH</p> <p>16. Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad i polaganje stručnog ispita (biologija)</p> <p>17. 2. Hrvatska konferencija o obrazovanju u kemiji s međunarodnim sudjelovanjem</p> <p>18. Pripremanje voditelja županijski stručnih vijeća za dolazeću nastavnu godinu (tehnička kultura)</p> <p>19. 2. dani tehničke kulture</p> <p>20. Predmetni kurikulum iz Etike – prijedlozi i metodologija izrade</p> <p>21. Pripremanje pripravnika i profesora početnika za polaganje stručnih ispita iz logike, filozofije i etike</p> <p>22. Filozofija i kritičko mišljenje (...)</p> <p>23. Mentorski rad odgajatelja s učenicima – razvoj profesionalnog načina rada</p>	48

	<p>24. Profesionalni razvoj u školi – mogućnosti i izazovi</p> <p>25. Timski rad i suradnja stručnog suradnika pedagoga sa subjektima odgojno-obrazovnog rada.</p> <p>26. Uvođenje stručnih suradnika pedagoga i odgajatelja pripravnika u samostalni odgojno-obrazovni rad (modularno)</p> <p>27. Ishodi učenja i elementi vrednovanja u nastavi psihologije</p> <p>28. Planiranje i programiranje rada stručnog suradnika psihologa u dječjem vrtiću</p> <p>29. Pripravnički staž i polaganje stručnog ispita psihologa u srednjoj školi</p> <p>30. Pripravnički staž, polaganje stručnog ispita te priprema za poslove školskog psihologa u osnovnoj školi</p> <p>31. Razvijanje profesionalnih kompetencija stručnih suradnika psihologa u školi</p> <p>32. Osposobljavanje stručnih suradnika logopeda</p> <p>33. Profesionalni razvoj - nove strategije i izazovi</p> <p>34. Modularno stručno usavršavanje za županijske diseminatore EU programa</p> <p>35. Poduzetničkim učenjem za razvoj poduzetničke kompetencije: poduzetništvo kao međupredmetna tema</p> <p>36. Upravljanje projektnim ciklusom u pretpristupnom programu IPA</p> <p>37. Kvaliteta i unapređivanje kvalitete rada škola</p> <p>38. Organizacija i poslovanje škole</p> <p>39. Planiranje rada i zaduženja radnika škole</p> <p>40. Propisi, dokumentacija, pripravnički staž i napredovanje u položajnim zvanjima</p> <p>41. Razvijanje profesionalnih kompetencija ravnatelja u suvremenom dječjem vrtiću</p> <p>42. Stručno-pedagoški rad ravnatelja</p> <p>43. Upravljanje promjenama</p> <p>44. Korelacija izvannastavnih aktivnosti</p> <p>45. Poticanje kreativnosti i inovativnosti djece i odgojitelja u Montessori programu</p> <p>46. Mentorski rad odgajatelja s učenicima</p>	
<p><i>Kulturna senzibilizacija i izražavanje</i></p>	<p>1. 9. dani otočkih dječjih vrtića Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije na temu: „Od baštine za baštinu“</p> <p>2. Kulturna baština grada Dubrovnika kao dio svjetske kulturne baštine</p> <p>3. Međunarodni umjetničko-znanstveni simpozij o zbornskoj glazbi u suradnji s <i>Hrvatskom udrugom zborovođa</i></p> <p>4. Suvremeni oblici poučavanja - Glazbena nastava i nastavna tehnologija</p> <p>5. Osposobljavanje pripravnika za odgojno-obrazovni rad</p>	15

		i polaganje stručnog ispita (glazbena kultura i umjetnost)	
	6.	Međunarodna zimska glazbena škola – Clavis	
	7.	40. međunarodna konferencija ESTA (European String Teacher Association)	
	8.	Festival mladih pijanista	
	9.	Stilska interpretacija i razvoj vještina muziciranja na djelima glazbene literature	
	10.	Međunarodna ljetna škola UZMAH	
	11.	Vjera i likovnost djeteta	
	12.	Kazalište za mlade / kazalište s mladima (modularno)	
	13.	Medijska kutura i mladi (modularno)	
	14.	„Sretna djeca” – otvorena vrata- integracijski pristup i učenje kroz kreativnu igru	
	15.	Osnove oblikovanja u dvodimenzionalnom prikazu	
<i>Ukupno</i>		-	<i>124</i>

U 2012. godini, od ukupno 124 održana državna stručna skupa, čak 38,71% stručnih skupova nalazi se u kategoriji smisao za inicijativu i poduzetništvo, zatim slijedi kategorija društvenih i građanskih kompetencija sa 34,68%, kulturna senzibilizacija i izražavanje sa 12,1%, digitalna kompetencija sa 8,87%, matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji sa 2,42%, komunikacija na stranom jeziku sa 1,61%, kompetencija učenja sa 0,8% te komunikacija na materinskom jeziku sa 0,8%.

Grafikon 2. Zastupljenost osam ključnih kompetencija u programima stručnog usavršavanja izražena u postocima u periodu 2012. godine

Tablica 6. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u prvoj polovici 2013. godine prema ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira

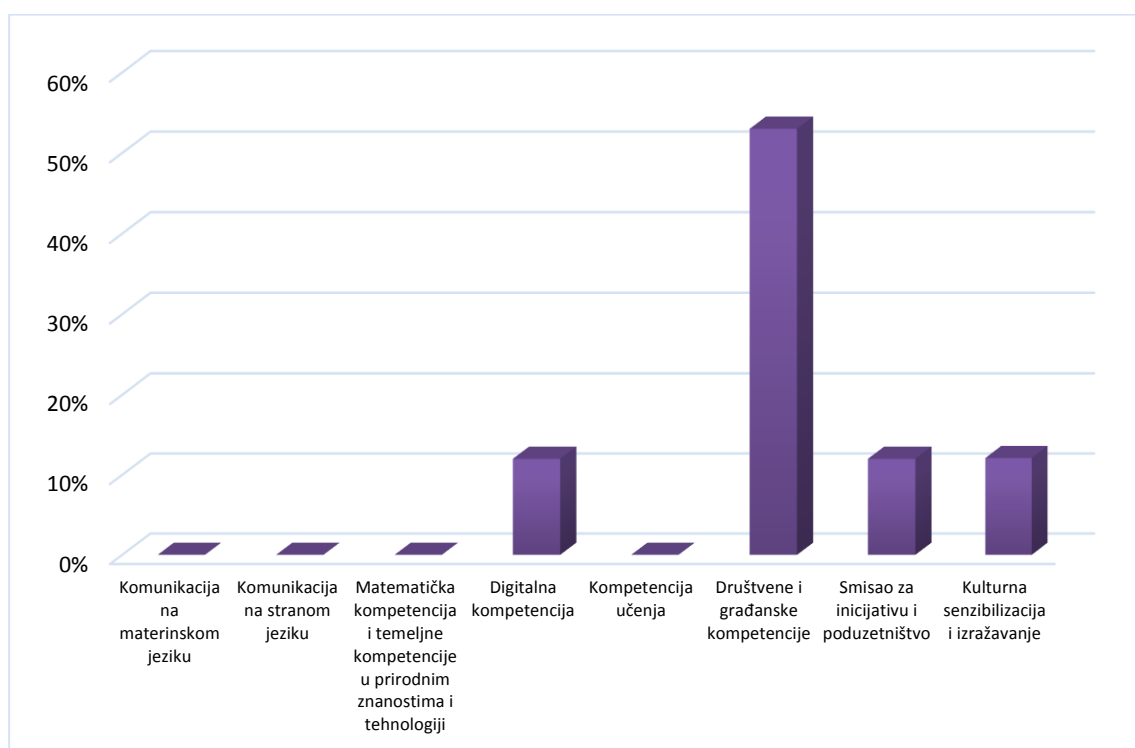
<i>Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje</i>	Red. br.	Naziv skupa	<i>N</i>
<i>Komunikacija na materinskom jeziku</i>		-	0
<i>Komunikacija na stranom jeziku</i>		-	0
<i>Matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji</i>		-	0
<i>Digitalna kompetencija</i>	1.	GeoGebra u nastavi matematike – početni tečaj za učitelje i nastavnike matematike	
	2.	GeoGebra u nastavi matematike – napredni tečaj za	

	<ul style="list-style-type: none"> 3. učitelje i nastavnike matematike 4. Info@Edu – Informatika u obrazovanju (II) 5. E-tečaj za e-mentore 6. Izrada online tečaja pomoću Moodle-a 2 7. MIPRO 2013, Računala u obrazovanju 8. Sigurnost na internetu – privatnost i zaštita osobnih podataka 	7
Kompetencija učenja	-	0
Društvene i građanske kompetencije	<ul style="list-style-type: none"> 1. Osnovne odrednice Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja 2. Igra u ranom djetinjstvu 3. Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja (talijanski jezik) 4. Kurikulum zdravstvenog odgoja, Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja (glazbena kultura i umjetnost) 5. Sastavnice kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja u nastavi glazbene kulture i umjetnosti 6. Nastava matematike s učenicima s teškoćama (osnovna škola) 7. Nastava matematike s učenicima s teškoćama (srednja škola) 8. Domovinski rat Operacija „Maslenica“ 9. Propitivanje i redefiniranje nastavnog programa geografije u osnovnim i srednjim školama 10. Izvannastavne aktivnosti učenika na zimovanju, u mjestu i izvan mjesta stanovanja 11. Katehetska škola „Vjera je nada“ (2) 12. Stručni skup na državnoj razini za odgojitelje, učitelje i nastavnike francuskog jezika 13. Obrazovne promjene i stručno usavršavanje nastavnika Problemi suvremenog društva 14. Nacionalni kongres hrvatskog sociološkog društva 15. Stručni skup za nastavnike logike i filozofije 16. Međupredmetne teme u školskom kurikulumu 17. Rano otkrivanje emocionalnih teškoća djece i mladih (II. stupanj) 18. Sastavljanje pisanih zadaća i kriteriji za vrednovanje istraživačkih radova na natjecanjima 19. 25. Proljetna škola školskih knjižničara RH. 20. Komunikacija u školskoj knjižnici – ukorak s vremenom 21. Kultura škole 22. Kurikulum zdravstvenog odgoja 23. Ravnatelj u prvoj godini prvog mandata 24. Ljudsko-pravna dimenzija GOO-a; Metoda simuliranih suđenja (2) 	31

	<ul style="list-style-type: none"> 25. HPKZ: Hrvatsko školstvo u središtu društvene pozornosti 26. Znanstveno-stručni simpozij „Zdravlje za sve?!“ 27. Kurikulum zdravstvenog odgoja (učenički domovi) 28. Osnovne odrednice Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja 29. Učenje i poučavanje o holokaustu i sprečavanje zločina protiv čovječnosti 	
<i>Smisao za inicijativu i poduzetništvo</i>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Vještine i pripadajuća samostalnost i odgovornost u nastavi tehničke kulture 2. Stručni skup za voditelje ŽSV-a nastavnika filozofije, logike i etike 3. Osposobljavanje pripravnika – mentorski dan 4. Razvijanje profesionalnih kompetencija ravnatelja u suvremenom dječjem vrtiću 5. Upravljanje kvalitetom škole – učeničkog doma 6. Cjeloviti razvoj potencijala mladih - osnaživanje osobnosti 7. Cjeloviti razvoj potencijala mladih - spoznaj samog sebe 	7
<i>Kulturna senzibilizacija i izražavanje</i>	<ul style="list-style-type: none"> 1. Nazorovi dani 2. Od čudnovatog do čudesnog: 100 godina Čudnovatih zгода šegrta Hlapića 3. Stilska inerpertacija klavirske literature zadane u programu glazbenih škola kroz individualni rad sa učenicima i studentima 4. Stilske osobine klavirske umjetnosti u različitim povijesnim razdobljima 5. Način rada sa zborom - odabir literature, stilovi, interpretacija 6. Analiza klasičnoga harfističkog repertoara, rad sa ansamblom harfi 7. Stručni skup za nastavnike suvremenog plesa i korepetitore 8. Academia Ragusina Tertia 9. Dramatizacija proznog predloška u dramski oblik 10. Klasični mediji (tisak, radio) film i druge umjetnosti 11. Proces dramskog rada sa djecom – od ideje do predstave 12. Televizija kao medij - Razumijevanje i vrednovanje medijskog (filmskog) stvaralaštva 13. Likovne tehnike u učeničkim zadrugama (2) 	14
<i>Ukupno</i>	-	59

U prvoj polovici 2013. godine, od ukupno 59 održanih državnih stručnih skupova, 52,54% stručnih skupova nalazi se u kategoriji društvenih i građanskih kompetencija, slijedi kulturna senzibilizacija i izražavanje sa 23,72%, digitalna kompetencija sa 11,86%, smisao za inicijativu i poduzetništvo sa 11,86%, dok u kategorijama komunikacija na materinskom jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji te kompetencija učenja nije uvršten niti jedan stručni skup.

Grafikon 3. Zastupljenost osam ključnih kompetencija u programima stručnog usavršavanja izražena u postocima u periodu prve polovice 2013. godine

Iz Grafikona 1. i Grafikona 2. vidljiva je sličnost rezultata iz 2011. i 2012. godine. U oba vremenska perioda uvjerljivo najveći postotak zauzela je kompetencija smisao za inicijativu i poduzetništvo. Rezultate je uvjetovala ciljana skupina, jer osim činjenice da su brojni stručni skupovi fokusirani na didaktičko-metodičke kompetencije nastavnika, treba uzeti u obzir da je velik broj stručnih skupova organiziran za voditelje stručnih vijeća, mentore, ravnatelje, stručne suradnike pedagoge i psihologe te pripravnike, a isti su uglavnom za cilj imali kompetencije vođenja, planiranja, organizacije, procjene i slično. Društvene i građanske kompetencije navedene su kao jedna kompetencija te sačinjavaju jednu kategoriju, stoga stručni skupovi nisu podijeljeni posebno na društvene i građanske kompetencije. Međutim, iz

tabelarnih prikaza i naslova (tema) vidljiva je učestalost stručnih skupova iz raznih predmetnih područja koji su se bavili temom građanskog odgoja i obrazovanja.

Digitalna kompetencija čini zadovoljavajuć postotak, no treba uzeti u obzir da se ovdje uglavnom radi o stručnim skupovima iz predmetnog područja informatika te je neznatan broj stručnih skupova iz drugih predmetnih područja koji u svojim ciljevima sadrže znanja i umijeća vezana uz IKT kompetencije. Ovdje ne ubrajamo stručne skupove u kojima je među višestrukim ciljevima vezanim uz druge kompetencije naveden jedan cilj vezan uz IKT kompetencije (takvi skupovi uvršteni su u druge pripadajuće kategorije), već stručne skupove kojima je glavni cilj učenje virtualnim putem i unaprijeđivanje digitalnih znanja, poput stručnog skupa pod nazivom „Inovativno korištenje IKT-a u obrazovanju (poučavanje hrvatskoga jezika)”, u kojem su se unaprjeđivala znanja iz područja književnosti putem virtualnih susreta ili stručnog skupa pod nazivom “GeoGebra u nastavi matematike” kojem je glavni cilj bio obučiti polaznike za rutinsko služenje računalnim programom i njegovu kreativnu implementaciju u nastavu matematike.

Kompetencija učenja je u sva tri perioda zauzela minimalni postotak, a razlog tome je upravo isprepletenost navedenih osam kompetencija te činjenica da je ona prisutna u svakoj od preostalih sedam, pa tako i u ciljevima svih održanih stručnih skupova. Što se tiče kompetencije kulturna senzibilizacija i izražavanje, ona u sva tri vremenska perioda zauzima pozamašan postotak zahvaljujući velikom broju stručnih skupova održanih iz predmetnih područja glazbene i plesne škole te glazbena kultura i umjetnost u odnosu na ostala predmetna područja. Prve dvije kompetencije (komunikacija na materinskom jeziku i komunikacija na stranom jeziku) zauzimaju minimalan postotak, a pretpostavka je da je razlog tome nedostatan broj stručnih skupova održanih iz predmetnih područja hrvatski jezik i ostali jezici, a osobito iznenađuje podatak da se u ovom vremenskom periodu nije održao niti jedan državni stručni skup iz predmetnog područja engleski jezik.

Grafikon 3. ukazuje na ponešto drugačije rezultate, no treba uzeti u obzir činjenicu da se radi tek o prvoj polovici 2013. godine te da navedeni podaci nisu dostatni za usporedbu s prethodnim godinama. Rezultati pokazuju najveću zastupljenost društvenih i građanskih kompetencija. Slijedi ih digitalna kompetencija te stoga ostaje pretpostavka da je ova kompetencija u porastu u odnosu na prethodne godine.

7. ZAKLJUČAK

Analizom sadržaja stručnih skupova utvrđena su područja stručnih usavršavanja na nacionalnoj razini. Prva hipoteza bila je ta da su u programima stručnog usavršavanja na nacionalnoj razini sva predmetna područja relativno podjednako zastupljena. Navedena hipoteza djelomično je potvrđena. Radi se o tome da podaci variraju ovisno o periodu, no gledajući cjelokupno razdoblje od dvije i pol godine, najveći je broj stručnih skupova održanih za ravnatelje, stručne suradnike psihologe i nastavnike psihologije te iz predmetnih područja vjeronauk i glazbene i plesne škole. Preostala predmetna područja su relativno podjednako zastupljena. Iznenađujući je podatak da je predmetno područje hrvatski jezik izuzetno malo zastupljeno u odnosu na ostala predmetna područja, što je utjecalo i na zastupljenost prve ključne kompetencije (komunikacija na materinskom jeziku). U skladu s tim, iznenađuje i podatak da se u vremenskom periodu od dvije i pol godine na nacionalnoj razini nije održao niti jedan stručni skup iz predmetnog područja engleski jezik. Druga po redu kompetencija (komunikacija na stranom jeziku), koja je usko vezana uz predmetno područje engleski jezik, sugerira poznavanje društvenih konvencija, kulturnih aspekata te uvažavanje jezične raznolikosti, što je od iznimne važnosti za cjelokupni razvoj suvremenog društva te je stoga izuzetno važno kontinuirano stručno usavršavanje iz navedenog predmetnog područja. Što se tiče ukupnog broja održanih stručnih skupova na nacionalnoj razini, uzevši u obzir navedeni period, uočljiv je trend rasta te je pretpostavka da se u narednim godinama taj trend nastavio.

Druga hipoteza bila je ta da su u programima stručnog usavršavanja najzastupljenije društvene i građanske kompetencije. Ova hipoteza također je djelomično potvrđena, jer je u prve dvije godine navedena kompetencija postotkom na drugom mjestu iza kompetencije smisao za inicijativu i poduzetništvo, dok je u periodu prve polovice 2013. godine ista zastupljena u više od 50% održanih stručnih skupova. Potencijalni razlog tome je velik broj stručnih skupova održanih za ravnatelje, stručne suradnike pedagoge i psihologe, voditelje stručnih vijeća i slično te su ciljevi stručnih skupova uglavnom sadržavali kompetencije vođenja, planiranja i organizacije, što se odnosi na kompetenciju smisao za inicijativu i poduzetništvo. Kao što je navedeno u samom Europskom referentnom okviru, brojne kompetencije se isprepleću i preklapaju te se može reći da ne postoji posve objektivna klasifikacija stručnih skupova, jer kompetencije su međusobno povezane i ovise jedna o

drugoj. Primjerice, mali postotak zastupljenosti kompetencije učenja ne ukazuje na to da ista nije prisutna u ciljevima stručnih usavršavanja, već suprotno, ona je zastupljena u programu svakog pojedinog stručnog skupa, jer je svojevrsna platforma za kvalitetan razvoj svih ostalih kompetencija. Unatoč tome, ovo istraživanje poslužilo je kao izvrstan prikaz (ne)zastupljenosti digitalne kompetencije u programima stručnog usavršavanja (izuzevši predmetno područje informatika), jer je navedena kompetencija nužna nastavnicima iz svih predmetnih područja. Valja uzeti u obzir razdoblje u kojem je provedeno istraživanje i pretpostaviti da je, uslijed sve većeg razvoja i primjene informacijsko-komunikacijske tehnologije u svim društvenim segmentima, u godinama koje su uslijedile povećana i zastupljenost digitalne kompetencije u programima stručnih usavršavanja. Osim toga, bitno je istaknuti i učestalost tema vezanih uz građanski odgoj i obrazovanje u brojnim predmetnim područjima, što je uvelike utjecalo na očekivano pozitivne rezultate u kategoriji društvene i građanske kompetencije.

Temeljne kompetencije važne su za osobni i profesionalni razvoj svakog pojedinca, a osobito za nositelje odgojno-obrazovnih promjena koji imaju ključnu ulogu osigurati učenicima stjecanje ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje. Stoga je od izuzetne važnosti da iz godine u godinu raste broj, kako državnih, tako i županijskih, međuzupanijskih, regionalnih, lokalnih te međunarodnih stručnih skupova. Osim toga, važno je unapređivanje kvalitete sadržaja stručnih usavršavanja kako bi, uz osobne i profesionalne kompetencije, obuhvaćali sve temeljne kompetencije potrebne građaninu u suvremenom društvu.

8. POPIS TABLICA I GRAFIKONA

Tablica 1. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u 2011. godini prema kategorijama (predmetnim područjima) prikazanim na službenoj internetskoj stranici Agencije za odgoj i obrazovanje

Tablica 2. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u 2012. godini prema kategorijama (predmetnim područjima) prikazanim na službenoj internetskoj stranici Agencije za odgoj i obrazovanje

Tablica 3. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u prvoj polovici 2013. godine prema kategorijama (predmetnim područjima) prikazanim na službenoj internetskoj stranici Agencije za odgoj i obrazovanje

Tablica 4. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u 2011. godini prema ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira

Tablica 5. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u 2012. godini prema ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira

Tablica 6. Klasifikacija tema stručnih skupova održanih u prvoj polovici 2013. godine prema ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje Europskog referentnog okvira

Grafikon 1. Zastupljenost osam ključnih kompetencija u programima stručnog usavršavanja izražena u postocima u periodu 2011. godine

Grafikon 2. Zastupljenost osam ključnih kompetencija u programima stručnog usavršavanja izražena u postocima u periodu 2012. godine

Grafikon 3. Zastupljenost osam ključnih kompetencija u programima stručnog usavršavanja izražena u postocima u periodu prve polovice 2013. godine

9. POPIS LITERATURE

1. ASOO (2015) Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. <<http://www.asoo.hr/default.aspx?id=656>>. Pristupljeno 12. lipnja 2015.
2. AZOO (2014) Strategija stručnog usavršavanja za profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih radnika 2014 - 2020. <http://www.azoo.hr/images/pkssuor/Strategija_HR2-Final.pdf> Pristupljeno 7. lipnja 2015.
3. Brust Nemet, M. (2014), Građanske kompetencije u europskim i hrvatskim dokumentima. *Andragoški glasnik*, 18(1): 25-37.
4. Cindrić, M. (1995), *Profesija učitelj u svijetu i Hrvatskoj*. Zagreb: Persona.
5. Diković, M. (2012), Ključne kompetencije učitelja u odgoju i obrazovanju za građanstvo. *Život i škola*, 59 (29): 326 – 340.
6. Domović, V. i sur. (2013), *Europsko obrazovanje učitelja i nastavnika - na putu prema novom obrazovnom cilju: izvještaji iz Zapadne i Jugoistočne Europe*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Europa (2015) Official website of the European Union. <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Hrvatska:Stru%C4%8Dni_razvoj_i_usavr%C5%A1avanje_pedago%C5%A1ko-nastavnog_osoblja> Pristupljeno 18. lipnja 2015.
8. Horvat A., Lapat G. (2012), Cjeloživotno obrazovanje učitelja. *Andragoški glasnik*, 16(2): 131-142.
9. Huseyin U., Cigdem H. (2013), Evaluacija nastavničkih stavova i poimanja kompetentnosti u pogledu cjeloživotnog učenja. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 15(3): 177-204.
10. Jurčić, M. (2014), Kompetentnost nastavnika – pedagoške i didaktičke dimenzije. *Pedagogijska istraživanja*, 11 (1): 77-93.
11. Jurčić, M. (2012), *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: Recedo.
12. Lončarić D., Pejić Papak, P. (2009), Profiliranje učiteljskih kompetencija. *Odgojne znanosti*, 11(2): 479 – 497.
13. Ljubetić M., Kostović Vranješ V. (2008), Pedagoška (ne)kompetencija učitelj/ica za učiteljsku ulogu. *Odgojne znanosti*, 10(1): 209-230.
14. Mijatović, A. (2000), *Leksikon temeljnih pedagoških pojmova*. Zagreb: Edip.

15. Mobilnost (2015) Agencija za mobilnost i programe EU. <www.mobilnost.hr.> Pristupljeno 16. lipnja 2015.
16. Narodne novine (2015) Pravilnik o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnom i srednjem školstvu. <<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/263305.html> > Pristupljeno 11. lipnja 2015.
17. Pastuović, N. (2008), Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. *Odgojne znanosti*, 8(2): 253-267.
18. Pastuović, N. (1999), *Edukologija*. Zagreb: Znamen.
19. Pastuović, N. (2012), *Obrazovanje i razvoj. Kako obrazovanje razvija ljude i mijenja društvo, a kako društvo djeluje na obrazovanje*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
20. Preporuka europskog parlamenta i savjeta (2010), Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje-europski referentni okvir. *Metodika*: 11(20): 174-182.
21. Purgar, M. i Bek, N. (2014), Pravo odgojno obrazovnih radnika na trajno stručno osposobljavanje i usavršavanje. *Pravni vjesnik*, 30(2): 345-351.
22. Račić, M. (2013), Modeli kompetencija za društvo znanja. *Suvremene teme*, 6(1): 86-100.
23. Redžić, D. (2002) Stalno stručno usavršavanje učitelja u funkciji cjeloživotnog obrazovanja. U: Klapan, A. i Matijević, M. (ur.), *Obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje*. Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo, 361-369.
24. Sučević, S., Cvjetičanin S., Sakač M. (2011), Obrazovanje nastavnika i učitelja u europskom konceptu kvalitete obrazovanja zasnovanog na kompetencijama. *Život i škola*, 57(25): 11-23.
25. Tischler, D. (2007), Autonomija učitelja i njihov profesionalni razvoj. *Pedagoška istraživanja*, 4 (2): 293-299.
26. Vodopija, Š. (2009), *Učenjem u društvo znanja. Savjetnik za učenike, studente i roditelje*. Zadar: 2009.

10. PRILOZI

1. http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=section&id=16

11. SAŽETAK

Razvoj kompetencija učitelja i nastavnika kroz vidove stručnog usavršavanja

U ovom diplomskom radu predstavljene su profesionalne kompetencije učitelja i nastavnika te je istaknuta važnost profesionalnog usavršavanja koje se temelji na načelima cjeloživotnog obrazovanja. Prikazani su oblici stručnih usavršavanja te institucije u Republici Hrvatskoj koje su odgovorne za organizaciju istih. Predstavljene su ključne kompetencije za cjeloživotno učenje koje je odredila Europska Komisija i koje podrazumijevaju opća znanja i vještine nužne za osobni i profesionalni razvoj svakog pojedinca.

Provedeno je kvalitativno i kvantitativno istraživanje na dokumentaciji Agencije za odgoj i obrazovanje; analizirani su sadržaji državnih stručnih skupova održanih u 2011., 2012. te prvoj polovici 2013. godine. Utvrđena su područja stručnih usavršavanja i zastupljenost svakog pojedinog predmetnog područja u odnosu na ukupan broj održanih stručnih skupova. Detaljnom analizom ciljeva stručnih skupova, utvrđena je zastupljenost navedenih ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje u programima stručnih usavršavanja, a kao najzastupljenije pokazale su se društvene i građanske kompetencije te kompetencija smisao za inicijativu i poduzetništvo.

Ključne riječi: profesionalne kompetencije, cjeloživotno učenje, stručno usavršavanje, stručni skupovi, temeljne kompetencije

12. SUMMARY

Evolvent of competences of teachers trough types of professional development

The paper elaborates professional competences of teachers and the importance of professional development based on the principles of lifelong learning. It shows different forms of professional training courses and institutions in Croatia which are responsible for their organization. Key competences for lifelong learning set out by the European Commission are also presented, including general knowledge and skills required for personal and professional development of every individual.

Qualitative and quantitative research is made based on the documents of the Croatian Education and Teacher Training Agency; the contents of national professional meetings held in 2011, 2012 and the first half of 2013 have been analyzed. The areas of professional development have been determinated, as well as portion of each area in relation to the total sum of professional meetings. Due to a detailed analysis of the goals of professional conferences, paper shows presence of above noted key competences for lifelong learning in professional development programs, which showed that the biggest segment belongs to social and civic competences and sense of initiative and entrepreneurship.

Key words: professional competences, lifelong learning, professional development, professional meetings, key competences